

ÇALIŞMA ORTAMI

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

Sayı: 69 Temmuz - Ağustos 2003

İki Ayda Bir Çıkar

- İşyerinde Sağlık-Güvenlik-Çevre Çıkmazları -2
- Amerika Birleşik Devletleri'nde Ölümlü İş Kazaları
 - Hata Türü ve Etkileri Analizi – FMEA
- Dünya Çocuk işçiliği İle Mücadele Günü, Dünyada Neler Oluyor?
 - Dil
- Yazılımın Neden Sahibi Olmamalıdır?
 - Güvercinim Uyur mu?
- Kapitalizm, Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Tarihsel Bir Deneyim : İngiliz Yoksul Yasaları
- İqbal Masih ve Çocuk Köleliğine Karşı Savaşanlar
 - Çıraklar Yine Tatile Hazırlanıyor
 - Dünya Dönüyor
- 2. Çalışan Çocuklar Fotoğraf Yarışması
 - İki Dakika Düşün

İÇİNDEKİLER

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

İşyerinde Sağlık-Güvenlik-Çevre Çıkmazları -2.....A. Gürhan FİŞEK

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

Amerika Birleşik Devletleri'nde Ölümlü İş Kazaları.....Şenay GÖKBAYRAK

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

Hata Türü ve Etkileri Analizi – FMEA.....Mustafa TAŞYÜREK

ÇOCUK EMEĞİ

Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü Dünyada Neler Oluyor?Derleyen : Erdem İlgi AKTER

YAŞAM

Dil.....Cihat UYSAL

BİLİŞİM

Yazılımın Neden Sahibi Olmamalıdır?.....Richard M. STALLMAN

TOPLUM

Güvercinim Uyur mu?Erdoğan BOZBAY

KİTAP TANITIMI

Kapitalizm, Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Tarihsel Bir Deneyim : İngiliz Yoksul Yasaları

ÇOCUK EMEĞİ

İqbal Masih ve Çocuk Köleliğine Karşı Savaşanlar

VAKIF HABERLERİ

Çıraklar Yine Tatile Hazırlanıyor.....Oya FİŞEK

VAKIF HABERLERİ

Dünya Dönüyor

VAKIF HABERLERİ

2. Çalışan Çocuklar Fotoğraf Yarışması

BULMACA

İki Dakika Düşün.....Mustafa TAŞYÜREK

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

İşyerinde Sağlık-Güvenlik-Çevre Çıkmazları -2

A. Gürhan FİŞEK*
(agf at fisek nokta org nokta tr)

SEÇ ÇIKMAZLARI
* Sağlık-güvenlik-çevre (SEÇ) çıkmazlarının başında, "inanmak" ve "niyet etmek" eksikliği gelmektedir.
* Diğer insan etmenleri
* Bu inancın ve niyetin bilim-tekninin olanaklarıyla tamamlanması gerekir
* Ekonomi
* Bunu ekonomik olanaksızlar ve rekabette eşitsizlik izler.
* İşsizliğin yaygınlığı SEÇ çıkmazları içinde geniş bir yer tutar.
* Yürütülmesi gereken işin, yürütülememesinin maliyeti SEÇ önlemlerinden caydırıcı olabilir.
* Kayıt, istatistik, araştırma çalışmalarında (risk analizi) yetersizlikler ve kararsız uygulamalar
* Yetersiz bir örgütlenme ve danışmanlık=eğitim=planlama.
* Eşik sınır değerlere ve çevresel ölçümlere özen gösterilmemesi
* Biyolojik ölçümler ve periyodik muayenelerin izlenmemesi
* Önlemlerin uygulanmaması

Sağlık-güvenlik-çevre (SEÇ) çıkmazlarının başında, çözümlere ve başarıya olan inançsızlık yatmaktadır. Sorunları "**kaderin bir oyunu**", "**şanssızlık**", "**boyun eğilmesi gereken bir kötülük**" olarak görenler, alınacak önlemlerle sağlıklı, güvenli ve temiz bir çevre yaratılabileceğine de inanmamaktadırlar. Bu hareketsizliği, hareketsizlik örgütsüzlüğü ve sistemsizliği getirmektedir. Böylece, önlem almaya niyeti olmayan, SEÇ'İ seçmeyen geniş bir çalışan-çalıştıran topluluğu ortaya çıkmaktadır. SEÇ .çıkamazından kurtulmanın ilk adımı, bunu tersine çevirebilmekten geçmektedir.

Bu saydığımız inançsızlık ve niyet yoksunluğu gibi insan etmenlerine ek olarak kurallara uymak, aklına eseni yapmamak, kayıt tutmak ve hesap vermek gibi sıkıntılara katlanmak istemeyen insanlar da SEÇ'te başarıyı engellemektedir. İnsan ile robot arasında farklar vardır; ama robotların kurallara uyduğunu, üretim tehlikeleri ile insan yerine karşı karşıya geldiği düşünülürse, emek yoğun çalışmanın SEÇ çıkmazlarını arttırdığı da bir gerçektir.

O halde yapılması gereken bilimsel ve teknolojik gelişmenin olanakları ile istihdamın optimum bir noktada buluşmasının sağlanmasıdır. Optimum nokta da aslında başlı başına bir çıkmazdır. Bilimsel ve teknolojik gelişmenin sınırlarının ve istihdam zorunlulukları ile SEÇ'in sınırlanması gerektirmektedir. Bunun yanında, üretim alanına sokulan her bilimsel ve teknik gelişmenin, insan üzerinde ölçülemediği, görülemediği yan etkilerinin bulunması da söz konusudur. Bu zamanla, araştırma ve gözlemlerle ortaya çıkabilmektedir. Bu da SEÇ'te başarıyı kısıtlayabilmektedir.

SEÇ'in önemli çıkmazlarından biri ekonomiye ilişkin olanlardır. Alınacak önlemlerin (hele hele sıfır kaza hedefine yaklaştıkça artan) maliyeti, tüm tehlikelerin önlenmesi girişimlerini ve başarıyı sınırlamaktadır. Ayrıca, aynı sektörde çalışan aynı ürünleri çıkaran firmaların farklı SEÇ politikalarına bağlı maliyet farklarının da, rekabet eşitsizliği yaratacağı unutulmamalıdır. Rekabet eşitsizliği, piyasa ekonomisinde kabul edilebilir ve sürdürülebilir bir olgu değildir. Küreselleşen ve kızışan bir pazarda, SEÇ politika ve uygulamalarındaki farklılıklar, çıkmaz oluşmasında etkili olmaktadır.

Genç nüfusun çoğalması, yaşam süresinin uzaması, pazarların bütünleşmesine karşın bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler vb., işsizliğin **artışına** neden olmuştur. Yedekte bekleyen bu işsizler ordusu, SEÇ önlemlerinin alınmasını güçleştirmekte, işsizleri ve işsizlik korkusunu kullanarak daha ucuza maletme iştahını kabartmaktadır. Dolayısıyla işsizlik SEÇ çıkmazlarının daha da derinleşmesinde etkili olan olgulardan biridir. Üretim hedeflerinden önce insanların sağlığının korunması gerektiği doğrudur. Ancak, SEÇ uğruna, yürütülmesi gerektiği halde yürütülemeyen bir üretim sürecinin doğurduğu maliyet, işletmenin kaldıramayacağı boyutlara ulaşarak, caydırıcı etki yapar. Bu da SEÇ çıkmazlarının önemlilerindedir. Bilinçli, programlı ve bütünlük gösteren çalışmalar ve bunların kararlı uygulamalara dönüştürülmesi çok önemlidir. Yoksa kişilerle ve koşullarla değişen kararsız uygulamalar SEÇ çıkmazını derinleştirir ve yanlışların kemikleşmesine neden olur. Kararlı uygulamanın ilk adımı risk değerlendirmesinin yapılmasıdır. İşin ve işyerinin insan üzerindeki olası olumsuz etkilerinin ortaya konulması, bunların izlenmesi, sonuçlarının kaydedilmesi ve geri-beslemenin sağlanması SEÇ çıkmazını aşabilmek için gereklidir.

Kararlı ve başarılı bir uygulama ancak iyi bir örgütlenme ile sağlanabilir. Risk analizi ile elde edilen "bilinçli ve bütünlük gösteren programların, uygulanabilmesi için şunlar gerekir: Örgüt planının oluşturulması,

eşgüdümün iç yönerge ile düzenlenmesi, iç-denetim için işbölümü, iletişim ve hesap verme düzeninin kurulması gerekir. Aynı amaç için çalışan farklı birimler arasında eşgüdümün sağlanması, olabiliyorsa bunların tek bir lider çevresinde örgütlenmesi yararlıdır. Takım liderliğinin, farklı disiplinleri kapsayacak biçimde dönüşümlü (troyka yönetimiyle birlikte) yürütülmesi başarıyı arttıracak; kişisel - mesleki çekişmelerin yaratacağı çıkmazları da ortadan kaldıracaktır.

"Bugün üretim alanında insan için ne yaptın?" sorusunun yanıtını her gün yeniden düşünmek belki de SEÇ çıkmazlarından kurtulmanın en etkili yoludur. Yalnızca ormanı gören bir üretim politikasının yerine, ağaçları da tek tek gören, seven ve gözetilen bir politika, onlar için elinden gelenin en iyisini de ortaya koymaya niyetli demektir.

*** Prof. Dr. Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fak. Öğr. Üyesi**
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

Amerika Birleşik Devletleri'nde Ölümlü İş Kazaları

Şenay GÖKBAYRAK*

Ulusal Dramatik Mesleksi Ölüm (NTOF) kuruluşunun veri tabanlarından derlenen bilgiler ışığında Amerika Birleşik Devletleri'nde 1980-1997 yılları arasında genel olarak iş kazalarından kaynaklı ölümlerin azaldığı görülmektedir. Madencilik, tarım/ormancılık/balıkçılık ve yapı sektörü ölüm oranlarının en yüksek olduğu sektörler olarak karşımıza çıkarken, motorlu-araç çarpışmaları, iş kazalarından kaynaklı ölümlerin en başta gelen nedeni olmaktadır. NTOF, 50 eyalette, New York City ve Kolombia bölgesindeki yaşam istatistiklerinden sağladığı ölüm belgelerini toplamaktadır. 100.000 işçiye düşen kaba ölüm oranı, sivil işçiler arasındaki yıllık ölümlerin sayısı, o yıl istihdam edilen sivillerin sayısına bölünerek hesaplanmaktadır. İstihdam verileri ise, **İşgücü İstatistikleri Bürosu (BLS)**, **Güncel Nüfus Araştırmaları (CPS)**, nüfus ve hane halkı tabanlı diğer araştırmalardan elde edilen bilgilere dayalı tahminleri içermektedir.

Ulusal Tahminler:

ABD'de 1980-1997 yılları arasında, 103.945 sivil işçi, iş kazaları sonucu yaşamını kaybetmiştir. İş kazalarından kaynaklı ölümlerin yıllık sayısı %28'i azalırken, 1980'de 7343'den 1997 yılında 5285'e düşmüştür. Tüm işçiler için, iş kazalarından kaynaklı ölümlerin oranı %45 azalmıştır. Tüm ölümler içinde erkek ölümlerin oranı %93'lük bir yer kaplarken, bu oran yaklaşık kadın ölüm oranlarının 11 katına denk gelmektedir. Ölen sivil işçilerin %85'ini beyazların oluşturmasına karşılık, siyah işçiler arasındaki ölüm oranı (5.6/100.000) beyaz işçilerin ölüm oranlarından (5.0/100.000) fazladır. 25-34 yaş iş kazalarından kaynaklı ölümlerde en geniş grubu oluştururken, 65+ yaş işçiler, yaşa özgü ölüm oranlarında en geniş grubu oluşturmaktadır.

1980'den bu yana, motorlu araç kazaları, iş kazalarından kaynaklı ölümlerin %24'nü oluşturmakta ve kazaların en başta gelen nedeni olmaktadır, ilginç olan bir nokta, adan öldürme, mesleksi ölümlerin ikincil en önemli nedeni (%14) olarak, makineden kaynaklı ölümleri (%13) geçmiştir. Mesleksi ölümlerin %10'nu düşmelerden kaynaklanırken, %5'i elektrik şokları sonucu olmuştur. En yüksek ölüm oranlarına sahip endüstriler ise şu şekilde sıralanmaktadır: Madencilik (30/100.000 işçi), tarım/ormancılık/ balıkçılık (19/100.000) ve yapı işleri (15/100.000).

Ölümlerin spesifik nedenlerine ilişkin riskler ise, kazaların meydana geldiği endüstriye göre değişmektedir. Makineden kaynaklı riskler, tarım/ormancılık/balıkçılık, madencilik ve manüfaktürde ölümlerin en başta gelen nedeni olurken, yapı işlerinde düşmeler temel risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu faktörü, motorlu araç kazaları ile makineden kaynaklı kazalar izlemektedir. Ulaşım/iletişim/kamu hizmetleri, toptan ticaret ve kamu yönetiminde, motorlu araç kazaları ölümlerin en başta gelen nedeni olurken, perakende ticaret, finans/ sigorta ve hizmetler sektöründe cinayet en başta gelen ölüm nedenidir.

En yüksek ölüm oranlarına sahip meslek kategorileri ise şu şekilde sıralanmaktadır:

Çiftçi/ormancı/balıkçı (21.4/100.000 işçide), ulaştırmacı ve taşımacılar (21.3/100.000), el işleri ile uğraşanlar/ ekipman temizleyicileri/yardımcılar/işçiler(13.4/100.000).

ABD'de İş Kazalarına Bağlı Ölümler (1980-1997)

Özellikler	Sayı	(%)	Oran
CİNSİYET			
Erkek	97.053	93	8.6
Kadın	6.886	7	0.8
Bilinmiyor	6	<1	-
IRK			
Beyaz	88,392	85	5.0
Siyah	11,478	11	5.6
Diğer	3,167	3	4.8
Bilinmiyor	908	1	-
YAŞ GRUPLARI			
16-17	969	1	2.1
18-19	2,714	3	3.8
20-24	10,791	10	4.5
25-34	26,390	25	4.7
35-44	22,881	22	4.5
45-54	18,213	18	5.2
55-64	14,108	14	6.9
65+ yaş	7,779	7	13.3
Bilinmiyor	100	<1	-
Toplam	103,945	100	5.1

Not: Oran sütunu 100.000 işçiye göre hesaplanmıştır. Bilinmeyen satırındaki rakamlar, sınıflandırılmayan kategorileri ifade etmektedir.

Bu çalışma sonucu elde edilen veriler, 1980-1997 yılları arasında, genel olarak yıllık ölüm sayısı ve mesleki ölüm oranlarında bir azalmaya işaret etmektedir. Bu azalmanın nedenleri ise, iş yerlerinde çalışma ortamının iyileştirilmesi yönündeki düzenlemeler, ekonomideki değişimler ve kaza sonrası bakım hizmetlerinin iyileştirilmesine bağlı olarak açıklanmaktadır. NTFO'nun verileri, ABD'de iş kazalarına ilişkin en geniş veri kaynağını sunmakla beraber, verilerin bazı açılardan sınırlı olduğu da belirtilmektedir, ilk olarak, ölüm belgelerinden elde edilen tüm iş kazalarının, yalnızca %67-%90'ını tanımlanabilmektedir. İkinci olarak, ölüm belgelerine iş kazası başlığı 1992 yılında konulmuştur. Bu nedenle, daha önceki yıllara ait veriler uygun başlık altında değerlendirilmemiş olabilir. Üçüncü olarak, verilerin yalnızca ölüm belgelerinden derlenmiş olması, ayrıntıları içeren çok boyutlu veri tabanlarının olmaması, yanlış sınıflandırma olasılığını arttırmaktadır. Son olarak ise, söz konusu veriler, haftalık 40 saatten daha az çalışan ve risk grubu olarak değerlendirilen gruplar (gençler ve yaşlılar gibi) için farklılıkları yansıtmamaktadır. NTOF'nun verilerine alternatif olarak düzenlenen bir başka çalışma ise, BLS'nin 1992'de başlattığı ve Ölümcül İş Kazaları Sayımları(CFOI)'ndan elde edilen ve ölüm belgeleri, işçilerin iş raporları, tıbbi raporlar, motorlu-araçlara ilişkin raporlar ve diğer federal büroların verilerini içeren çok çeşitli kaynaklardan derlenen çalışmadır. CFOI da iş kazalarından kaynaklı benzer bulgular tanımlamaktadır. Buna göre, 1992-1997 periyodunda, NTOF 32.368 iş kazasına bağlı ölüm tanımlarken, CFOI 37.368 ölüm saptamıştır.

ABD'de, bu çalışmalar sonucu ortaya çıkan bazı ilginç bulguları değerlendirmek gerekmektedir. Örneğin erkeklerde iş kazalarına bağlı ölüm oranlarının kadınlara göre fazla olması, kadınlara erkeklere oranla çalışma yaşamına katılımın az olması ve kadınların yaptıkları işlerin büyük ölçüde emeklerinin görünmez nitelikte olduğu enformel sektör işlerinde yoğunlaşması ve dolayısıyla istatistiklere yansımaması ile açıklanabilir, ikinci olarak, ölen işçiler içerisinde beyazların fazla olması, işgücü piyasasında ırka dayalı ayrımcılığın bir işaretidir. Buna karşın siyah işçiler arasında ortaya çıkan ölümlerin beyaz işçilerden fazla oluşu da yine ayrımcıktan kaynaklı olarak siyahların daha tehlikeli işlerde ve olumsuz koşullarda çalışması ile açıklanabilir. Cinayetlerin mesleki ölüm nedenleri arasında ikincil sırada yer alması ise, Amerikan toplumunun güvence açısından oldukça riskli bir toplum olduğunun göstergesidir. Bu noktada, Amerikan toplumunun bireyci kültürünün ve sorunların çözümünde öncelikle bireyin kendisinin sorumlu tutulması(help-yourself), birey tarafından başa çıkılamayacak olarak algılanan bir sorun karşısında, bir başka insanı öldürmeye kadar varan sonuçlara yol açabilmektedir. İş kazalarına ilişkin bu çalışmalar, yüksek risk gruplarını, iş kazalarının nedenlerini ortaya çıkarma ve bu doğrultu da çalışma ortamında güvenlik ve sağlık koşullarının oluşturma ve kazaları önlemede stratejik hedeflerin

belirlenmesi anlamında çok önemli bir yere sahiptir. Bu tür veriler bize iş yerlerinde öncelikli olarak ne tür önlemler almamız gerektiği konusunda yol göstererek, kıt olan kaynaklarımızı en akılcı şekilde kullanımına yardımcı olmaktadır.

Kaynak: "Fatal Occupational Injuries- United States, 1980-1997", Morbidity and Mortality Weekly Report, Vol: 50, No: 16, p: 317-320.

* A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Araştırma Görevlisi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

HATA TÜRÜ VE ETKİLERİ ANALİZİ - FMEA

Mustafa TAŞYÜREK*

(mustafatasyurek at fisek nokta org nokta tr)

1 Şubat 2003 cumartesi günü, Dünya'da belki de milyonlarca kişi TV'lerinin karşısında naklen Columbia Uzay Mekiği'nin Florida'daki Kenedy Uzay Merkezi'ne dönüşünü izliyordu. 16 Ocak 2003 tarihinde Uzaya yolcu edilişinden 16 gün sonra, yere inişe 16 dakika kala, Stratosfer üstünde 63 kilometre yükseklikte ve yörünge hızı saatte 27 bin km'-den 20 bin km'ye düşmüşken, birden parçalanmaya başlamasını ve birkaç parça ateş topu şeklinde yeryüzüne düşüşünü izledi. Maalesef ikisi kadın olan 7 astronot yaşamını yitirdi.

Düşüş nedenleri arasında en büyük kuşku; 16 ocak günü, Colombia'nın fırlatılması esnasında, dış tank deposundan kopan 15x40x50 santim boyutundaki poliüretan izolasyon maddesinin (ana orta ve iki yan roket yakıt tanklarındaki süper soğuk olan sıvı hidrojen ve oksijenin dış çeperde aşırı buzlanma yapmaması için kullanılan), kanat altı seramik kaplamadaki minik "cam elyaf levhayı" zedelemiş olması olasılığı üzerinde yoğunlaştı. Elbette başka kuşklar da var.

Çok küçük hatalar çok büyük kazalara neden olabiliyor.

Peki bu hatalar önceden önlenemez miydi ? Bugüne kadar uzay çalışmalarındaki kazalarda ölen 21 kişi kurtulamaz mıydı?

- { **27 Ocak 1967:** Apollo-1 uzay aracında çıkan bir yangında üç Amerikalı

- **23 Nisan 1967:** Soyuz-2 modülü atmosfere girerken yere çakılan bir Sovyet kozmonot,

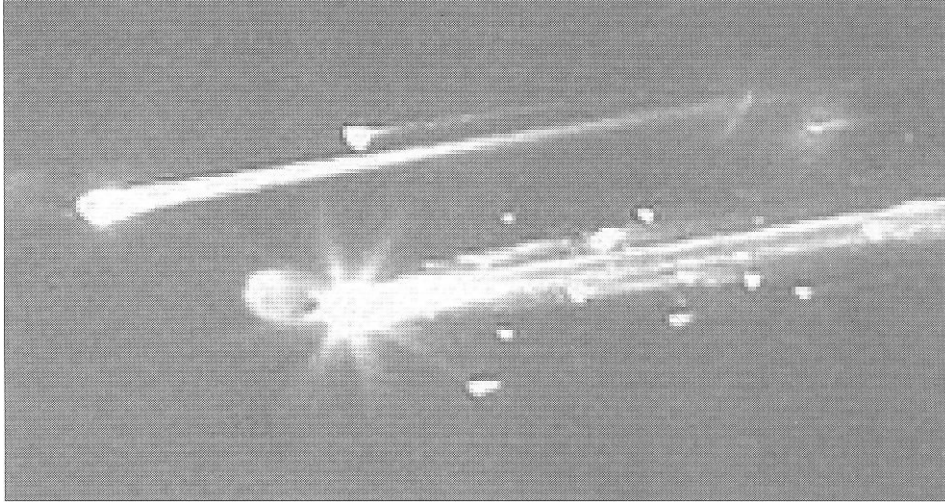
- **29 Haziran 1971:** Soyuz-11'de basıncın aniden düşmesi ile 3 sovyet kozmonot,

- **28 Ocak 1986:** Florida-Cape Canaveral üssü'nden fırlatılışından iki dakika sonra infilak eden uzay mekiği Challenger' in içinde bulunduğu 7 astronot ve

- **1 Şubat 2003:** Atmosfere giriş sırasında paramparça olan Columbia' nın 7 mürettebatı }

Elbette ki işin başından itibaren önemli çalışmalar yapılmıştır.

Bu ve benzer kazaları önlemenin yollarından biri de doğru kişilerce (ekiple) iyi ve doğru uygulan ve sürdürülen "**Hata Türü ve Etkileri Analizi -FMEA**"dır.

FMEA'nin Tanımı

Piyasa ve teknolojiadaki değişiklikler, firmaların rekabet edebilmeleri için operasyonlarında hata önleme veya riskleri azaltmaya yönelmelerini ortaya çıkarmıştır.

Hataların önlenmesine yönelik yapılan çalışmalarda eski ile yeni düşünce biçimleri karşılaştırıldığında aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Eski Düşünce Biçimi	Yeni Düşünce Biçimi
Problemlerin çözülmesi	Problemlerin önlenmesi
Hurdaların gözlenmesi	Hurdaların önüne geçilmesi
Güvenirliğin ortaya konması	Güvenirsizliğin azaltılması

Risk analizi çalışmalarına bakıldığında iki soruya cevap verilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

- Ne yanlış gidebilir ?

- Eğer bir şeyler yanlış giderse, bunun ortaya çıkma olasılığı nedir ve sonuçları neler olabilir ?

Yukarıdaki amaçlara ulaşmak için yapılan FMEA; **sistem, tasarım, proses veya serviste oluşabilecek hataların** (problemler, yanlışlıklar, riskler vb.) **değerlendirmesini** yapan özel bir metodolojidir.

FMEA, riskleri tahmin ederek hataları önlemeye yönelik güçlü bir analiz tekniğidir. Hatanın ortaya çıkması ile doğacak problemin müşteri gibi algılanması prensibine dayanır.

FMEA, ilk olarak 1960- 1965 yılları arasında NASA tarafından, aya insan indirecek olan APOLLO projesinde uygulanmaya başlanmıştır. APOLLO aracının tek ve çok pahalı olması nedeniyle, hiçbir parça veya sistemin arıza yapmaması isteniyordu.

1965-1970 yılları arasında ABD Silahlı kuvvetlerinde, "**problemleri toplama ve analiz etme**"de bir Standard olarak kullanılmıştır.

1970-1975 yılları arasında ABD uçak sanayinde kullanılan FMEA'nın ilk endüstriyel uygulamasını 1975 yılında Japon NEC firması başlatmış ve daha sonra bu uygulama bütün dünyada yaygınlaşmıştır. 1980 yılında FORD tarafından otomotiv sanayinde uygulaması başlatılmış, sistemde değişiklik yapılarak çok karmaşık olan askeri uygulama basitleştirilmiştir.

Bu yöntem Fransız Renault ve Citroen otomotiv şirketince AMDEC olarak isimlendirilmiştir.

FMEA çalışmasında **belirlenen bütün hatalar için olasılık, şiddet ve saptanabilirlik tahmini yapılmaktadır**. Buna bağlı olarak da alınması, **planlanması veya gözardı edilmesi gereken faaliyetler** değerlendirilmektedir.

Bu metodun çalıştırılması için dört ön şartın herkes tarafından anlaşılması ve takip edilmesi gerekmektedir.

1. Bütün problemler aynı değildir.

Bütün problemler aynı derecede önemli değildir. Burada dikkat edilmesi gereken problemin önceliğidir. FMEA bu önceliği belirlemeye yardım eder.

2. Müşteri belirlenmelidir.

FMEA'ya başlamadan önce müşteri belirlenmelidir. Bu genellikle son kullanıcı olmakla birlikte, bir sonraki operasyonda müşteri olarak kabul edilebilir. Bu problemin tanımlanması; ve ele alınması için önemlidir.

3. Proses bilinmelidir.

Ele alınan proses ve amaç herkes tarafından bilinmelidir. Aksi takdirde yanlış yönlendirmeler olabileceği gibi zaman kaybı da ortaya çıkar.

4. Önlemeye yönlendirilmiş olmalıdır, FMEA'nın amacı devamlı iyileşme ve düzeltici faaliyetlerin başlatılması olmalıdır. Aksi takdirde yapılan FMEA çalışması statik bir çalışma olarak kalır.

FMEA'nın Yararları

FMEA yapmanın yararları aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

- Temel değişiklikleri başarı ile yapmak için önemli bir fırsattır.
- Ürün veya servisin kalitesini, güvenliğini ve emniyetini geliştirmeyi sağlar.
- Firmanın imajını ve rekabet gücünü artırır.
- Müşteri tatmininin artmasına neden olur.
- Ürün geliştirme zamanını ve maliyeti düşürür.
- Tasarım geliştirme faaliyetlerinde öncelikleri belirler.
- Kritik veya önemli karakteristiklerin belirlenmesini sağlar.
- Yeni bir imalat veya montaj prosesinin analizine yardımcı olur.
- Hatanın tanımlanmasına ve önlenmesine yardımcı olur.
- Düzeltici ve önleyici faaliyetlerin başlatılmasını sağlar.
- Yüksek güvenilirlik ve emniyet için alternatiflerin önceden belirlenmesine yardımcı olur.
- Potansiyel hataları ve etkilerini listeler.

İyi yapılmış bir FMEA;

- Potansiyel hataları tanımlar.
- Her hatanın sebeplerini ve etkilerini belirler.
- Olasılık, şiddet ve saptanabilirliğe bağlı olarak hataların önceliğini çıkarır.
- Problemlerin takibini ve düzeltici faaliyetlerin alınmasını sağlar.

Ancak unutulmamalı ki *başarılı bir FMEA programı, çıkarılan sonuçların iyileştirme programlarına dönüştürülmesi ile gerçekleşir. Bütün organizasyon tarafından devamlı iyileşme konusu benimsenmediği takdirde FMEA statik bir program olarak kalır.*

FMEA'nın Dört Tipi:

FMEA'nın dört tipi olduğu kabul edilmektedir.

1. Sistem FMEA
2. Tasarım FMEA
3. Proses FMEA
4. Servis FMEA

FMEA Neden Gereklidir ve Ne Zaman Başlatılır?

FMEA'nın neden gerekli olduğunu aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

- Yasalarla uygunluğu veya güvenliği / emniyeti olumsuz yönde etkileyebilecek olası hata türlerini belirlemek.
- Ürünün seri üretimine başlamadan önce olası tasarım yetersizliklerini belirlemek.
- Üretim başlamadan önce olası proses yetersizliklerini belirlemek.
- Kritik özellikleri (*) ve önemli özellikleri (**) belirlemek. (*) *Kritik özellikler: Yasalarla uygunluğu veya*

emniyetine uygunluğu etkileyebilecek özelliklerdir. Resim veya prosedürlerde mutlaka tanımlanmalıdır.

(**) **Önemli özellikler:** Ürün veya prosesin kalite özellikleridir. Müşteri tarafından verilebileceği gibi FMEA ekibi tarafından da belirlenebilir.

FMEA, potansiyel hataların ortadan kaldırılmasına bağlı müşteri tatminini sağlamayı hedefleyen bir metod olduğu için mümkün olduğunca erken başlatılmalıdır. FMEA'ya başlamak için bütün veri ve bilgilerin hazır olmasını beklememek gerekir, çünkü hiçbir zaman için bunlar tam olmayacaktır. FMEA'nın sloganı:

Elinde olanla en iyisini yap'tır.

FMEA prosesinin başlatılması gereken durumlar şunlardır.

- Yeni ürünler veya prosesler tasarlandığında.
- Mevcut tasarımlar veya prosesler değiştirildiğinde.
- Mevcut tasarımlar veya prosesler için yeni uygulamalara başlanacağına.
- Mevcut tasarım veya proseslerde önemli hatalar görüldüğünde.

FMEA'ya Kim Yürütür ?

FMEA'nın yürütülmesi bir çalışma ekibi tarafından gerçekleştirilir. Tek bir kişi tarafından FMEA yapılamaz.

Bu çalışma ekibi üç ila yedi kişiden (tercih edilen beş kişi) oluşabilir. Çalışma ekibine katılanların, incelenmekte olan ürünün tasarım, imalat, montaj ve kontrol işlemleri konularında sorumlu ve deneyimli olmaları gerekmektedir. Araştırma, Mühendislik, Üretim, **"İş Sağlığı - İş Güvenliği"** ve Kalite Bölümü temsilcileri ekibin doğal üyeleridir. Konuya bağlı olarak diğer bölümlerden de çalışanlar çağrılabilir.

Çalışma ekibi bir ekip lideri tarafından yönlendirilir. Bu kişi FMEA eğitimi almış kişilerden seçilmelidir.

Oluşturulan çalışma ekibi, analiz ve değerlendirmelerin sonuçlandırılmasına kadar periyodik olarak toplantılar düzenler. Toplantıların sıklığı, çalışmanın hedefine uygun olarak belirlenir; ancak toplantı süresinin üç saati geçmemesi gerekmektedir. Bir FMEA çalışması iki aydan uzun sürmemeli; gerekirse konu küçük kapsamlı konulara bölünmelidir.

FMEA'nın yorumlanması

FMEA'nın amacı bilinen veya potansiyel hataları müşteriye ulaşmadan engellemek olduğu için, bazı tahminlerin yapılması gerekmektedir. Bunlardan biri olan önceliğin belirlenmesi de metodun en önemli noktalarından biri olup, bunu sağlayan üç kriter vardır.

- Olasılık
- Şiddet
- Saptanabilirlik

Olasılık hatanın frekansıdır. Şiddet, hatanın ciddiyeti ve etkileridir. Saptanabilirlik de müşteriye ulaşmadan önce hatanın tespit edilmesidir. Bu kriterlerin değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan Risk Öncelik Sayısı'na göre belirlenir. Öncelik ise bu üç kriterin değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan Risk Öncelik Sayısı'na göre belirlenir.

FMEA Ne Zaman Tamamlanır?

Bir FMEA başlatıldıktan sonra yaşayan bir doküman haline gelir. Tasarım veya proseste önemli değişiklikler olduğunda güncel hale getirilmelidir.

Hata Türü ve Etkileri Analizi Formu Neleri İçerir?

Bu form; "(1) Parça No / Adı, (2) FMEA Sorumluları, (3) Fonksiyon /Proses (vb) sorumlusu, (4) Hazırlayan, (5) Başlangıç tarihi, (6) Öngörülen Bitiş Tarihi, (7) Revizyon Tarihi, (8) FMEA Numarası, (9) Sayfa, (10) Proses / Fonksiyon vb., (11) Hata türleri, (12) Hatanın Etkileri, (13) Hatanın Sebepleri, (14) Mevcut Proses Kontrolleri, (15) Olasılık, (16) şiddet, (17) Saptanabilirlik, (18) Risk Öncelik Sayısı, (19) Önerilen Faaliyetler, (20) sorumlu ve Termin, (21) Yapılan Faaliyetler, (22) Faaliyet Sonrası Risk Öncelik Sayısı" nı içerir.

Ne der sizin? NASA **güvenlik konusuna** yıllar geçtikçe daha az önem mi vermektedir? FMEA'yi başarılı bir şekilde uygulayamamış mıdır? 17 yıl önce basit bir o-ring hatası sonucu düşen Challenger'de olduğu gibi zamanında güvenlik uyarılarını yapan mühendislerin işine son vermekle sorun gideriliyor mu? Bu konuda yazılı ve görsel basında ciddi iddialar var da...

Biz ne yapıyoruz ?

2 Şubat pazar günü Colombia'nın düşüşü görsel ve yazılı basında yer alırken, bu haberlerin yanı başında "31 Ocak - 1 Şubat -gecesi olan bir iş kazası ile ilgili" bizden de bir haber vardı:

Canlı canlı gömüldüler!

İstanbul, Gaziosmanpaşa Sultancıbaşı'ndeki bir Madencilik firmasına ait taşocağının işçilerinin, yemekhane ve yatakhane olarak kullandıkları iki katlı bina, önceki gece saat 22.00 sıralarında yağmurun yumuşattığı zeminle birlikte yaklaşık 100 metre aşağıya kaydı. Taşocağının üzerine yuvarlanan ve toprak altında kalan binadaki işçilerden beşi sarsıntı sırasında kaçmayı başardı. Ancak olay sırasında uyudukları tahmin edilen dinamitçi Murat Balcı, kepçe operatörü Mustafa Akyıldız (19) ve şoförler Ali Doğan ile Mehmet Koksal toprak altında kaldı.

iki kaza arasındaki fark..

Daha yapacak çok işimiz var demektir.... **Haydi hep beraber iş başına...**

* Kim.Müh.;

İş Sağlığı ve İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı;

Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi;

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

ÇOCUK EMEĞİ

Dünya Çocuk İşçiliği İle Mücadele Günü Dünyada Neler Oluyor?

Derleyen : Erdem İlgı AKTER

Tüm dünyada 246 milyon çocuk, yani her altı çocuktan biri, çocuk işçi olarak çalışmaktadır. Bu çalışan çocukların 73 milyonu, 10 yaşından küçük olmakla birlikte, çalışan çocukların neredeyse dörtte üçü "**çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri**" olarak tanımlanan işlerde çalıştırılmaktadır. Bunlardan bazılarını sıralayacak olursak, çocuk kaçakçılığı (alınıp satılma), silahlı çatışmalarda kullanılma, kölelik, cinsel sömürü ve tehlikeli işlerde kullanılmanın en ön sıralarda yer aldığını görürüz.

Geçtiğimiz yıl, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), IPEC (**Çocuk Emeğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı**) programı dahilinde, 12 Haziran tarihini, Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü olarak ilan etmiştir. Bu sene ikincisi kutlanan bu gün çerçevesinde, bizler de, Fişek Enstitüsü-Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı olarak, sizlere, dünyanın çeşitli ülkelerinden çocuk işçiliği ile ilgili haberler ve bu gün çerçevesinde düzenlenen etkinlik ve yayınlardan özetler sunmayı amaçlıyoruz.

Dünyadan Haberler:

- **Bangladeş:** Bangladeş'te, giyim-kuşam endüstrisinde yaşanan çocuk emeği probleminin neredeyse çözülmüş durumda olduğu bildirildi. Buna ilaveten, bu sektörde çalışan işverenler, daha önceden fabrikalarında çalışan yaklaşık 10.000 çocuğu okula yollamışlardır. Ülkenin % 85'inin eğitimini tamamlamayı başaramadığı düşünülürse, bu durum oldukça önemli bir gelişmedir. Ancak, ülkede yaşayan pek çok insana göre, program büyük bir başarı sağlayamamıştır.
 - **Brezilya:** Brezilya'da yaklaşık 500 bin kız çocuğu başkalarının evlerinde ev işi yapmaktadır. Bu durum, çocukların ev işlerinde kullanılmasında, Brezilya'yı, Latin Amerika ülkeleri arasında üçüncü sıraya koymaktadır (Honduras ve Guatemala 1. ve 2. sırada yer almaktadır). Bu problemle mücadele etmek için 30 Nisan tarihinde bir kampanya başlatılmıştır. Kampanya, ILO, Abrinq Vakfı ve Brezilya Çocuk Hakları Haber Ajansı'nın bir girişimi olup, McCarin-Erickson tarafından desteklenmektedir.
 - **Çin:** Çin'de, çocuk kaçakçılığı yaparak küçük kızları alıp satan bir adam ölüm cezasına çarptırılmış ve eşi de 10 yıl hapis cezası almıştır. UNICEF'in 2001 yılı raporunda bildirildiği üzere, geçmiş son on yılda, 250.000'den fazla kadın ve çocuk Çin içinde gerçekleştirilen kaçakçılık faaliyetlerinin kurbanı olmuştur.
 - **Etiyopya:** ILO'nun bildirdiğine göre, Etiyopya, ülkedeki çocuk emeği problemiyle savaşmaya ant içmiştir. Etiyopya parlamentosu, çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerine son vermek amacıyla imzalanmış olan ILO sözleşmesini desteklemiştir. Bununla ilgili olarak, çocuk işçi çalıştıran işyerleri aleyhinde hapis cezası verileceği bildirmiştir.
 - **Filipinler:** insan kaçakçılığını durdurmak adına yapılan girişimler kapsamında, Filipin başbakanı, kadın ve çocuk kaçakçılığı yapan kişilere sert cezalarla gözdağı veren bir kanun imzalamıştır.
 - **Hindistan:** İngiltere merkezli Save the Children Fund (Çocukları Koruyalım Fonu) tarafından gerçekleştirilen ankete göre, Kaşmir'in iki merkez bölgesinde, Budgam ve Srinagar'da, halı dokuma işinde çalışan çocukların sayısı, sırayla, 18.749 ve 4.004'tür. Kaşmir 6 bölgeden oluşmakta ve burada halı dokuma işinde çalışan çocukların sayısı her zaman yetişkinlerin sayısını geçmektedir. Ayrıca, sadece Srinagar'da, otomobil tamir atölyelerinde çalışan çocukların sayısı 3000'dir.
 - **Hollanda:** Anglo-Alman yiyecek üreticisi Unilever şirketi, şirketin Hindistan tarlalarında on binlerce çocuğu çalıştırarak kar yaptığı iddiasıyla, çalışma müfettişliği örgütleri ile görüşmek durumunda kalmıştır.
 - **Irak:** Japonya, Irak'ta sürdürülen kurtarma çalışmaları için UNICEF'in baş donörü olmuş ve okulların ülke çapında yeniden açılabilmesi için, bu hafta 10.2 milyon Amerikan Doları yardımda bulunmuştur.
 - **Kenya:** Kenya'da ücretsiz bir ilköğretim programı başlatılmasına rağmen, son istatistiklerin bildirdiğine göre, ülkede çalışan 1.9 milyon çocuk işçinin 1.3 milyonu hala okula gidememekte, ve geri kalanı ise çalışarak okumaktadır.
- Nijerya:** Nijeryalı çocuklar, Nijerya Federal Hükümeti'ne, Çocuk Hakları Yasa Tasarısının uygulanması konusunda gündem oluşturmaları için başvurmuştur. Çocuklar, hükümetten, Ekim ayına kadar acil olarak çocuklar için bir komisyon ve şikayet ofisi oluşturmalarını istemişlerdir.
- **Orta Asya:** Özbekistan ve Tacikistan'daki pek çok genç insan marketlerde ve sokak köşelerinde satıcılık yapmak için okulu bırakmaktadır. Rusya'da Çalışma Yasası 16 yaşının altındaki çocukların düzenli bir işte çalışmasını yasaklarken, Özbekistan ve Tacikistan'da, sadece insanların gözünü korkutmakla yetinilmiştir. Ülkedeki sosyal güvenlik sisteminin daha başka bir alternatif sunacak durumda olmamasından dolayı, sosyal hizmet görevleri, bu durumu kontrol edemediklerini bildirmişlerdir.
 - **Suriye:** Suriye şehir ve köylerinde, 20.000 aile üzerinde, Merkez İstatistik Bürosu, Damascus Üniversitesi, Norveç FAFO Enstitüsü ve UNICEF Damascus Bürosu tarafından yürütülen bir çalışmaya göre, Suriye'de 10-17 yaşları arasında çalışan çocukların sayısı 621 binlere ulaşmış durumdadır. Araştırmaya göre, çocukların % 56'sı tarım, % 18'i imalat sektöründe çalışırken, tarım sektöründe çalışan kızların oranı % 94'e ulaşmaktadır.
 - **Türkiye:** Türk hükümetinin bildirdiğine göre, Türkiye'de 6-17 yaşları arasında ücretli olarak çalışan 1.6 milyon çocuk bulunmakta ve bunların üçte ikisi kırsal kesimde yer almaktadır.

12 Haziran 2003'e Özel:

ILO-Cenevre (toplantı): ILO/IPEC programı çerçevesinde bu senenin gündemini "çocuk kaçakçılığı"

problemi oluşturmaktadır. Dolayısıyla, bu gün nedeniyle ILO'nun 12 Haziran Perşembe günü, Cenevre'de düzenlediği toplantıda, ağırlıklı bu konu tartışılmış ve Ürdün Haşemi Krallığı Kraliçesi Kraliçe Rania da açılış konuşması yapmıştır. Çocuk kaçakçılığı, her yıl yaklaşık 1.2 milyon çocuğun, tehlikeli işlerde ve zorla çalıştırıldığı veya ticari cinsel sömürüye maruz kaldığı cezai bir pratiktir. ILO Direktörü General Juan Somavia, toplantıda çocuk kaçakçılığını tanıtmış, 4 bölgede yürütülen kaçakçılık karşıtı faaliyetlerden ve programlardan bahsetmiştir: Filipinler; Arjantin, Brezilya ve Paraguay'ın üç sınır bölgesi; Asya'da Mekong Nehri bölgesi; ve Afrika.

UNICEF (basın açıklaması): UNICEF, 12 Haziran tarihine özel olarak, "**Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Sona Ermesi İçin, Ülkeler Çocuk Kaçakçılığı İle Mücadele Etmeli**" başlıklı bir basın açıklaması yayımlamıştır. UNICEF, ulusal sınırlar içinde ve arasında çocuk ve kadın kaçakçılığı ile mücadele etmek adına ortak çabalara girişilmediği takdirde, çocuk emeğinin en kötü biçimlerini sona erdirmek için girişilen çabaların da başarısız olacağını bildirmiştir. Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü'nde, insanların küresel boyuttaki ticaretinin, yasadışı silah ve uyuşturucu ticareti ile yarışmaya başladığı tahmininde bulunulmuş, ve bunun, 2003 ILO raporlarına göre, tahminen yıllık 12 milyar \$ getirişi olduğu bildirilmiştir.

Global March Against Child Labour (basın açıklaması): Global March Against Child Labour (Çocuk Emeğine Karşı Küresel Yürüyüş)'un 12 Haziran tarihine özel olarak yayımladığı basın açıklaması şöyle: Küresel Yürüyüş, STÖ'ler, sendikalar, öğretmenler ve çocukların, 1998 yılında başlattığı dünya çapında bir harekettir, ve şimdiye kadar görülmemiş bir şekilde, dünya üzerinde milyonlarca insanın desteğini almıştır. Çocuk emeği ile mücadele için böylesi büyük bir hareket, ILO sözleşmesini imzalamak ve uygulamak konusunda 140'dan fazla ülkede hükümetleri zorlayan Küresel Yürüyüş ortakları-olmasaydı gerçekleştirilip sürdürülemezdi. Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü, hala 246 milyon çocuğun çocuk işçi olarak çalıştığını bizlere hatırlatmaktadır. 179 milyon çocuk, yani dünyada her 8 çocuktan 1'i, çocuk emeğinin en kötü biçimlerinde çalıştırılmaktadır.

Anti-Slavery International (basın açıklaması): Anti-Slavery International, "**Dünya Çocuk İşçiliği İle Mücadele Günü, Çocuk Kaçakçılığına Maruz kalan Çocukların Kötü Durumuna İşaret Ediyor**" başlıklı yayımladığı basın açıklamasına göre, kaçakçılık, İngiltere de dahil olmak üzere dünyanın hemen hemen bütün ülkelerinde görülmektedir. Sonuç olarak, 1.2 milyondan fazla çocuk evlerinden ve ailelerinden uzakta, onları çalışmaya zorlayan kişilerle beraber yaşamaktadır. Dünyanın en eski uluslararası insan hakları örgütü olan Anti-Slavery International'ın tahminlerine göre, sadece Afrika'da her yıl on binlerce çocuk kaçırılmaktadır.

Kaçakçılıkla mücadele, 1999 yılından beri ILO'nun Çocuk Emeğinin En Kötü Biçimleri Sözleşmesi (182) ile desteklenmektedir. Bu sözleşme, çocuk kaçakçılığını kölelik benzeri bir pratik olarak ele almaktadır. ILO tahminlerine göre, 8.4 milyon çocuk, kaçakçılık, kölelik, borçlu esaret, diğer zorunlu çalışma biçimleri, zorunlu askere alınma, fuhuş, pornografi ve diğer yasadışı işlerde kullanılmaktadır.

Save The Children, UK (rapor): 12 Haziran tarihine özel olarak Save the Children UK, "**7ş İçin Doğru Araçları Bulma: Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimler 182 No'lu ILO Sözleşmesi'nden Çıkartılan Dersler**" başlıklı bir rapor yayımlamıştır. Rapor, çocuk emeğinin sona erdirilmesi ile ilgili küresel bir anlaşma olan ve 175 müttefik ülkenin kabul ettiği, Uluslararası Çalışma Örgü-tü'nün (ILO) Çocuk Emeğinin En Kötü Biçimleri ile ilgili 182 No'lu Sözleşmesi dahilinde Honduras, Bangladeş ve Burkina Faso'da gerçekleştirilen çalışmalar boyunca çıkartılan dersleri sunmaktadır. Çalışma, 182 No'lu ILO Sözleşmesinin uygulanmasına katılan, kilit karar verici ve aktivistlerle çalışılarak hazırlanmıştır. Bunlar, ILO/IPEC çalışanları, ulusal çalışma bakanlığı görevlileri, diğer ulusal hükümet çalışanları, donörleri, sendikaları, işverenleri çocuk emeği üzerinde çalışan STÖ çalışanlarını içermektedir.

ILO/IPEC (rapor): ILO/IPEC'in "**Çocuk Kaçakçılığı, insan Yüreği Dayanmaz: Çocuk Kaçakçılığı ve Sona Erdirme Eylemi**" başlıklı kısa raporu, çocuk emeğinin tek bir çözümü olmayan, oldukça karmaşık bir sorun olduğunu göstermektedir. Rapor, problemin bugününe dair pek çok bilgi edinilmiş olsa da, hem problemin analizi açısından hem de etkili sonuçlar bulmak açısından büyük bir bilgi eksikliği yaşanmakta olduğunu ortaya koymaktadır. Rapora göre, çocuk kaçakçılığı küresel bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır ve çocuk hakları ihlalden hemen hemen tüm ülkeler etkilenmektedir. Bu problem, bazı ülkelerde ulusal sınırlar içinde gerçekleşse de, pek çok ülke için bu sınırları ve bölgeleri aşan bir problemdir. Ailelerinden ve yaşadıkları toplumdan ayrılan mağdurlar, fuhuş, tarım, madencilik, imalat, balıkçılık, dilencilik ve hizmetçilik gibi işlerde çalıştırılmaktadırlar.

ILO-Türkiye Temsilciliği (toplantı): 12 Haziran tarihinin ILO tarafından Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü olarak ilan edilmesi nedeniyle, ILO Türkiye Temsilciliği Ankara'da bir toplantı düzenlemiştir. Sivil toplum örgütleri, işçi/işveren sendikaları temsilcileri, bakanlık ve okul temsilcilerinin katıldığı bu toplantıda, çocuk emeğinin en kötü biçimleri tartışılmış ve slayt gösterisi yapılmıştır. Ayrıca, ILO/IPEC'in yeni başlatmış olduğu SCREAM (Supporting Children's Rights through Education, the Arts and the Media) kampanyası tanıtılmıştır. Fişek Enstitüsü-Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı'nın da davetli olarak katıldığı bu toplantının ikinci bölümünde, SCREAM kampanyası dahilinde, toplum içinde duyarlılık ve bilinçlilik artırma adına ne gibi çalışmalar yapılabileceği konusunda katılımcılar önerilerde bulunup tartışmışlardır.

Kaynaklar:

CRIN Newsletter: 12 Haziran 2003 Global March Against Child Labour, Child Labour News Service, 11 Haziran 2003

YAŞAM DİL

Cihat UYSAL*

Dil, iletişimin temeli. Bilgiyi onunla algılıyor, değerlendiriyor ve kullanıyoruz. Uygarlıkların niteliği yükseldikçe, dil de onu izleyerek yaşamı daha iyi kavramamıza aracılık etmiştir. Dil, notalarla anlatılan müzik, renk ve şekillerle anlatılan resim, sayılarla anlatılan aritmetik gibi yaşamın her alanında görülen anlatım çeşitliliği ile yaşamla iç içedir. Dil yaşamın her yanını sarar, sanki onun izidir.

Biz teknisyenlere gelince, bizim dil ile ilişkimiz-deki konumumuzu **Selçuk Erdem'in** bir karikatüründe gördüm. İki Kızılderili bir tepeden aşağıya, vadide yılan gibi kıvrılarak ilerleyen trene bakıyor. Kızılderililerden biri, trenden çıkan dumanları okumaya çalışıyor ve "**çok teknik sözcük var, anlaşılmıyor**" diyor. Zengin bir iletişim çelişkisi ile birlikte sayısız çağrışımla yüklü. Bu karikatür, yeryüzündeki gelişmelerden giderek uzaklaşmamızdaki yabancılaşmayı çok yalın bir dil ile anlatıyor. Gerçekten de karikatür, çağımızın en önemli anlatım dillerinden biri. Ne yazık ki, ülkemiz teknolojiye ev sahipliği yapacak bir çabadan oldukça uzakta olduğu için, karikatürde anlatılanın çoğu bizim payımıza düşüyor. Ülkemizin, dünyadaki gelişmeleri değerlendirme ve anlama yeteneğinden giderek uzaklaşması, dilin de yoksullaşmasına neden oluyor. Dilin gelişmesiyle ilgili gözlemlerimizi yapı üretimi konusuna yönlendirecek olursak, teknolojinin girdiği alanlarda giderek artan yeni malzeme, sistem ve gereçlerin adlandırılması, işlemlerin tanımlanması konusunda yeterince çaba gösterilmediğini görürüz. Subasman, gurubeton, playvut, posttenşin, yatrot gibi terimlere hergün yenileri ekleniyor. Bilindiği gibi ülkemizde yapı üretimi, yaygın olarak eğitim düzeyi çok düşük kadroların elinde sürdürülmektedir. Oysa, ülkemizin altyapısı tamamlanmamıştır. Önümüzde daha büyük ve karmaşık organizasyon gerektiren bir çok yapım etkinliği artarak sürecektir. Gelişmiş yapım teknikleri yer yer sıradan yapılarda da kullanılmaya başlamıştır. İletişim dilinin geliştirilmesi için uzun vadeli önlemler alınmaması halinde, tasarımdan, şantiye organizasyonuna değin bütün üretim süreci büyük üretim ve can kayıpları ile sürdürülecektir. Yapı teknik ve teknolojilerinin yaygınlığının giderek artış gösterdiği son yıllarda, yapı üretimindeki iletişim giderek yetersiz ve yoksul kalacaktır.

Örneğin, betonarme kalıp ve iskele sistemleri gibi yıllarca yaygınlaştırılmamış ve meslek eğitiminde yeterince önemsenmeyen bir çok uygulama terimi dilimize kazandırılmalıdır. Bugün bazı kalıp sistemleri marka adı ile anılmaktadır. Dil, yaşayan, değişen, gelişen bir süreçtir. Onu canlı tutmanın yolu, yaşamımızda ona sahiplenmeyi gerektirir. Cumhuriyeti kuran kadrolar, dilimizi Osmanlıca'dan Türkçe'ye dönüştürürken, onun yüzyıllardır yaşadığını görmüş ve yaşamımıza ait bu varlığımıza sahip çıkmıştır. Bu düşünce, toplumun gerçek kimliği ile yönetimin kimliğini örtüştürme kararından doğmuş ve başarılı olmuştur. Özellikle, üçgen, dörtgen, çember, kök ... gibi terimler ile yakın dönemde bilgisayar, yazıcı, yüklemek, taramak, çözünürlük gibi terimleri nasıl kolayca benimsediysek, yeni terimlerin üretilmesinde de o denli kararlı, kullanılmasında istekli olmalıyız.

Trenin dumanını okuyarak, mesajı eksiksiz anlamamız olanaksız. O halde, görev bilinçli teknisyenlere düşüyor. Dil sürçmeleri bizi yıldırmasin, küstürmesin. Hatayı azaltmanın yolu, iletişimi biçimsel, duygusal boyutundan arındırmaktan geçer. **Anlaşılır olmak, yalınlık, en doğru yoldur. Aksi halde, dilin öcü ağır olur.**

* **Mimar Y. Müh.**

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Sayfa 27'nin yanıtı

Ne yapılmalı?

Tankların dip kısmına konan vanalar işçinin bel hizasındadır. İşçiler bu vanaların / aparatların ağırlığını (20 kg.) pek dikkate almayıp sökülmelerinin kolay olduğu inancını taşırlar. Ancak bu tip vanalar en son somun da söküldükten sonra tek kişinin taşıyamayacağı kadar ağır olurlar. Bu çalışmaya geçilmeden önce meydana gelebilecek kazalar dikkatle gözden geçirilmelidir.

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

Yazılımın Neden Sahibi Olmamalıdır?

Yazan: **Richard M. Stallman**
<rms at gnu nokta org>

Çeviren: Emre "FZ" Sevinç

<fz nokta ileriseviye nokta org>

Hazırlayan: Deniz Akkuş Kanca

<deniz at belgeler nokta org>

Özet

Makalenin özgün sürümünü

<http://www.gnu.org/philosophy/why-free.html>

adresinde bulabilirsiniz.

Sayısal bilgi teknolojisi, bilginin güncellenmesini ve kopyalanmasını kolaylaştırarak insanlığa katkıda bulunmaktadır. Bilgisayarlar bu işlemleri hepimiz için daha kolay hale getirmeyi vaad etmektedirler. Bu kolaylaştırma, herkes tarafından istenmemektedir. Telif hakları sistemi bilgisayar yazılımlarının birer "sahibi" olmasını getirmekte, ve bu 'sahipler'in çoğu, ilgili yazılımların potansiyel faydalarını kamu ile paylaşmak istememektedirler. Kullandığımız yazılımların yalnızca kendileri tarafından kopyalanabilir ve değiştirilebilir olmasını istemektedirler.

Telif hakları sistemi matbaa ile eşzamanlı gelişmiştir — yani kopyalamaya seri üretimi getiren teknoloji ile. Telif hakları sistemi bu teknoloji ile uyum içindeydi çünkü burada söz konusu olan sadece seri ve yüksek hacimli üretim yapabilecek kopyalayıcıların kısıtlanmasıydı. Bu sistem, kitap okurlarının özgürlüğünü kısıtlamıyordu. Baskı makinesine sahip olmayan sıradan bir okur, kitabını ancak kalem ve mürekkep kullanarak kopyalayabilirdi ve bunun için çok az okur suçlanmıştı.

Sayısal teknoloji matbaaya göre çok daha esnek: bilgi bir kez sayısal hale sokulduktan sonra kolayca kopyalanarak başkaları ile paylaşılabilir. İşte tam da bu esneklik telif hakları sistemi ile uyumsuzluğa yol açar. Günümüzde yazılım telif haklarının uygulanması için giderek artan şiddetle tedbirlerin alınmasına da bu uyumsuzluk yol açmaktadır. Yazılım Yayıncıları Birliği'nin (Software Publishers Association - SPA) şu dört uygulamasına bakalım:

- Arkadaşınıza yardım etme amacıyla dahi olsa yazılım sahiplerine itaat etmemenin yanlış olduğunu vurgulayan yoğun propaganda.
- İş ya da okul arkadaşlarını gizlice şikayet edecek ispiyoncularla işbirliğine gidilmesi.
- İşyerlerine ve okullara (genellikle polis yardımı ile) yapılan baskınlar ve insanlardan kanun dışı kopyalama yapmadıklarına dair kanıt istenmesi.
- MIT'den David LaMacchia gibi kişilerin, bırakın yazılım kopyalamayı (herhangi bir şey kopyaladığı yoktu), sadece kopyalama cihazlarını açıkta bırakmaları ve bunların kullanımını sansürle-medikleri gerekçeleri ile resmen suçlanmaları (ABD devleti tarafından, SPA'nın talebi üzerine).

Bu uygulamalar, her kopyalama makinesinin başında izinsiz kopyalamayı engellemek üzere bir görevli bulunan ve vatandaşlarının bilgiyi gizlice kopyalayıp el altından 'samizdat' olarak dağıtmak zorunda kaldığı eski Sovyetler Birliği'ndeki uygulamaları andırmaktadır. Elbette aralarında fark var: Sovyetler Birliği'ndeki bu uygulamaların amacı politik idi, ABD'de ise asıl amaç kârdır. Ancak bizi etkileyen amaçlar değil eylemlerdir. Her ne sebeple olursa olsun bilgi paylaşımının engellenmek istenmesi benzer yöntemlere ve sert uygulamalara yol açmaktadır. Yazılım sahipleri bilgiyi kullanma hakkımızı kontrol etmek için pek çok metod kullanmaktadır:

Terim karmaşası yaratmak

Sahipler, 'korsanlık ve 'hırsızlık' gibi kötü çağrışımlı sözcüklerin yanı sıra 'fikri mülkiyet' ve 'zarar' gibi hukuki terimleri kullanarak kamuoyuna belirli bir düşünce şeklini dayatmaya çalışmaktadırlar — programlar ile fiziksel nesnelerin mukayese edilebilir olduğu fikri.

Fiziksel nesnelerin mülkiyetine dair fikir ve içgüdülerimiz, bu nesnelerin sahibinin elinden alınmalarının doğru bir şey olup olmadığı üzerine kuruludur. Bir şeyin kopyalanmasına birebir uygulanamaz. Yine de yazılım sahipleri birebir aynı mülkiyet kavramlarını uygulamamızı istemektedirler.

Abartma

Sahipler, kullanıcılar programları izinsiz olarak kopyaladıklarında 'zarar' gördüklerini veya 'ekonomik kayba' uğradıklarını belirtmektedirler. Ancak kopyalama yazılım sahibi üzerinde doğrudan bir etkiye yol açmaz ve kimseye zarar vermez. Yazılım sahibi, ancak yazılım için para ödeyecek bir kullanıcı bunun yerine kopyalamayı tercih ederse bir kayba uğrayabilir.

Biraz düşünürsek görürüz ki çoğu kişi kopyaladığı şeyi para karşılığı satın alacak değildir. Buna rağmen yazılım sahipleri sanki herkes bir kopyayı satın alacakmış gibi 'kayıp'larını hesaplarlar. Buna en nazik ifade ile abartmak denir.

Kanun

Yazılım sahipleri sık sık kanunların mevcut durumundan ve bizi tehdit etmek için kullanabilecekleri cezalardan bahsederler. Bu yaklaşım, içinde günümüz yasalarının sorgulanamaz bir ahlak öğretisi olduğu

düşüncesini barındırır — aynı zamanda da söz konusu cezaları (hiç kimsenin varlıklarından sorumlu olmadığı) doğa yasaları olarak kabul etmemiz beklenir.

Bu ikna etme yöntemi eleştirel düşünceye fazla dayanamaz, alışılmış düşünsel pratikleri kuvvetlendirmeye yöneliktir.

Kanunların haklı/haksız ayrımı getirmediği aşıkardır. Her Amerikalı hatırlamalıdır ki 40 yıl önce pek çok eyalette bir zencinin otobüsün ön kısmında oturması kanunen yasak idi ancak bunun haklı olduğunu ancak ırkçılar iddia edebilir.

Doğal haklar

Yazılımcılar genellikle yazdıkları programlar ile aralarında özel bir bağ bulunduğunu, ve bu sebepten dolayı programla ilgili istek ve çıkarlarının geriye kalan herkesinkinden — yani dünyanın geriye kalanı — daha önemli olduğunu savunurlar. (Genellikle yazılımın kopyalama hakkına sahip olan yazarı değil, bir şirkettir, ancak bu noktayı görmezden gelmemiz beklenir.)

Bu iddiayı bir etik aksiyomu olarak sunanlara --- yazar sizden daha önemlidir aksiyomu — kendim de kayda değer bir yazılım geliştirici olarak ancak şunu söyleyebilirim: Bu iddia saçmadır.

Ancak insanlar bu doğal haklara dair iddiaları iki sebepten ötürü mantıklı bulmaya eğilimlidir.

- Birinci sebep fiziksel nesnelere benzetme eğilimidir. Ben spagetti pişirdiğimde bunu bir başkası yerse itiraz ederim çünkü öyle bir durumda ben yiyemem. Karşımdakinin eylemi ona fayda sağladığı ölçüde bana zarar verir; içimizden sadece biri spagetti yiyebilir, o halde soru şudur: kim? Aramızdaki en küçük bir ayrım dahi etik dengenin değişmesini getirir. Yukarıdaki durumdan farklı olarak benim yazdığım bir programı çalıştırmamız ya da değiştirmemiz sizi doğrudan etkilerken beni ancak dolaylı yoldan etkiler.

Bir arkadaşınıza bir kopya verip vermemeniz benden çok sizi ve arkadaşınızı ilgilendirir. Size bunları yapmamanızı dikte edecek güce sahip olmamalıyım. Hiç kimse olmamalı.

- ikinci sebep ise yazarların doğal hakları olması gerektiği kuramının, toplumumuzun kabul edilmiş ve sorgulanamaz bir geleneği olarak insanlara anlatılmış olmasıdır.

Tarihi açıdan bakarsak tam tersi durumun söz konusu olduğunu görürüz. ABD Anayasası oluşturulurken yazarların doğal haklara

sahip oldukları fikri öne sürülmüş fakat kesin ve net şekilde reddedilmişti. İşte bundan ötürü ABD Anayasası telif hakları sistemine 'izin verir' ancak bunu 'şart koşmaz'. Telif hakkının geçici olmak zorunda olduğunun belirtilmesinin sebebi de zaten budur. Yine ABD Anayasa'sında telif hakkının amacının yazarı ödüllendirmek değil, gelişmeyi teşvik etmek olduğu belirtilmiştir. Telif hakkı kısmen yazarı ve daha fazla da yayıncıları ödüllendirir ancak bu ödüllendirmenin amacı davranış değişikliğini sağlamaktır. Toplumumuzun asıl geleneği telif hakkının kamunun doğal haklarına tecavüz ettiği yönündedir ve telif hakkına ancak uzun vadeli kamu yararı yüzünden izin verilmektedir.

Ekonomi

Yazılımların sahipli olması gerektiği iddiası ile ilgili olarak öne sürülen son argüman ancak bu şekilde daha çok yazılım üretmenin mümkün olacağı düşüncesidir.

Diğerlerine kıyasla bu argüman biraz daha mantıklı bir yaklaşım gibi durmaktadır. Geçerli bir hedefe yöneliktir: yazılım kullanıcılarını tatmin etmek, insanların bir şeyi üretmelerinin karşılığını iyi bir şekilde almaları halinde o şeyden daha çok ürettikleri ampirik olarak gözlemlenebilir.

Ancak ekonomik argümanın bir kusuru vardır: farkın sadece ne kadar para ödendiği ile ilgili olduğu varsayımına dayanır. Bu varsayıma göre bizim istediğimiz 'yazılım üretimi'dir, yazılımın sahibi olsun ya da olmasın.

İnsanlar bu varsayımı olduğu gibi kabul ederler çünkü fiziksel nesnelere dair deneyimlerimizle uyumludur. Bir sandviçi ele alalım. Eşdeğer bir sandviçi bedava ya da fiyatını ödeyerek alabilirsiniz. Eğer böyle ise iki eylem

arasındaki tek fark ödediğiniz paradır.

Satın almak zorunda olmanız ya da olmamanız sandviçin tadını, besleyici değerini değiştirmez ve her halükarda o sandviçi sadece bir kez yiyebilirsiniz. Sandivici bir sahipten satın alıp almamanız bu eylemin ardından cebinizde kalan para dışında başka hiçbir şeyi doğrudan etkileyemez.

Bu düşünce her fiziksel nesne için geçerlidir — bir sahibinin olup olmaması onun 'ne olduğunu' doğrudan etkilemez ya da onu aldıktan sonra onunla ne yapacağınızı.

Ancak eğer bir programın sahibi varsa bu onun ne olduğunu ve onu satın alırsanız onunla ne yapacağınızı etkiler. Buradaki fark sadece para farkı değildir. Yazılımların sahiplerinin bulunması sistemi, bu sahiplerin bir şey üretmesini sağlar ancak üretilen şey toplumun ihtiyaç duyduğu şey değildir. Bu da hepimizi etkileyen korkunç bir etik kirliliğe yol açar.

Toplumun neye ihtiyacı vardır? Vatandaşlarının sorunsuzca erişebileceği bilgiye ihtiyacı vardır — örneğin insanların sadece çalıştırabilecekleri değil aynı zamanda okuyabilecekleri, düzeltebilecekleri, geliştirebilecekleri programlar. Ancak yazılım sahiplerinin sunduğu, genellikle inceleyemeyeceğimiz ya da değiştiremeyeceğimiz bir kara kutudan ibarettir.

Toplumun aynı zamanda özgürlüğe ihtiyacı vardır. Bir programın bir sahibi olduğunda insanlar hayatlarının bir bölümü üzerindeki kontrolü kaybetmiş olurlar.

Tüm bunların ötesinde toplumun ihtiyacı olan şey vatandaşlar arasındaki gönüllü işbirliği ruhunun pekiştirilmesidir. Yazılım sahipleri, bizler komşularımıza doğal olarak yardım ederken bu yaptığımız şeyin 'korsanlık' olduğunu söylediklerinde toplumumuzun ruhunu kirletmiş olurlar.

Bu yüzden özgür yazılımdan bahsederken kast ettiğimiz özgürlük kavramıdır; fiyat kavramı değil.

Sahiplerin öne sürdüğü ekonomik argüman hatalıdır ancak ekonomi meselesi gerçek bir meseledir. Bazı insanlar sırf işin zevkenden ve getireceği ruhsal tatmin, şöhret gibi şeylerden ötürü faydalı yazılımları geliştirirler ancak bu insanların geliştirdiklerinin ötesinde yazılımları istiyorsak para bulmamız gerektiği doğrudur.

10 yıldır özgür yazılım geliştiricileri para bulmak için bazı yöntemleri denemiş ve kısmen başarılı olmuşlardır. Kimsenin çok zengin olması şart değildir. Ortalama bir Amerikan ailesinin geliri yıllık olarak yaklaşık 35.000\$'dır ve bu miktarın programlamadan çok daha zevksiz işler için bile yeterli motivasyonu sağladığı görülmüştür.

Yıllar boyunca, ta ki bir fellowship bunu gereksiz kılana dek,, geliştirmiş olduğum özgür yazılımlara talebe yönelik özelleştirmeler yaparak hayatımı kazandım. Eklediğim her özellik süreç içinde standart sürüme de eklendi ve böylece kamuoyuna sunuldu. Bireysel olarak öncelikli olduğunu düşündüğüm özellikleri bir an önce geliştirmem yerine kendi ihtiyaçları için gerekli olan özellikleri geliştirmem için müşterilerim bana para ödediler.

Vergiden muaf, özgür yazılımların geliştirilmesine adanmış ve kamu yararına çalışan Free Software Foundation (FSF), GNU CD-ROM'ları, T-shirt'leri, belgeleri, ve lüks dağıtımlar satarak para kazanmaktadır, (bunların hepsine kullanıcılar para ödemededen de erişebilir, bunları kopyalayabilir ya da değiştirebilirler); ayrıca bağışlar da söz konusudur. Bünyesinde beş programcı çalışmakta ve üç çalışan da posta siparişleri ile ilgilenmektedir.

Bazı özgür yazılım geliştiricileri teknik destek hizmeti satarak para kazanmaktadır. 50 kişiyi istihdam eden Cygnus Support [bu yazı yazıldığı esnada], yaptığı hesaplara dayanarak personelinin vaktinin %15'inin özgür yazılım geliştirmeye gittiğini belirtmektedir — bir yazılım firması için kayda değer bir oran.

Aralarında Intel, Motorola, Texas Instruments ve Analog Devices'in da bulunduğu bazı şirketler bir araya gelerek C dili için özgür GNU derleyicisinin geliştirilmesi amacı ile finansal destek vermişlerdir. Bu arada Ada dili için GNU derleyicisi ABD Hava Kuvvetleri tarafından parasal olarak desteklenmektedir çünkü bu kurum kaliteli bir derleyiciye sahip olmanın en düşük maliyetli yolu olarak bunu görmektedir. [Hava Kuvvetleri parasal desteği bir süre önce bitmiştir, şu anda GNU Ada derleyicisi çalışmaktadır ve bununla ilgili bakım ve geliştirmeler ticari olarak desteklenmektedir.]

Bunlar küçük örneklerdir, özgür yazılım hareketi henüz yolun başındadır. Ancak ABD'deki dinleyici tarafından desteklenen radyo örneğinde de görüldüğü gibi kullanıcıları para ödemeye zorlamadan da büyük eylemleri başarmak mümkündür.

Günümüzde yaşayan bir bilgisayar kullanıcısı olarak belli bir şirkete ait bir program kullanıyor olabilirsiniz.

Eğer arkadaşınız sizden bir kopya isterse onu reddetmek doğru olmaz. İşbirliği telif hakkından daha önemlidir. Ancak yeraltı olarak da tabir edebileceğimiz gizli kapaklı işbirliği iyi bir topluma yol açmaz. Kişi hayatı dürüstçe, açık bir şekilde ve gururla yaşamalıdır; bu da sahipli yazılımlara 'Hayır' demekle olur.

Yazılım kullanan diğer insanlarla açık açık ve özgür şekilde işbirliğine gitmeyi hak ediyorsunuz. Yazılımın nasıl çalıştığını öğrenmeyi hak ediyorsunuz ve öğrencilere bu bilgiyi öğretmeyi hak ediyorsunuz. Yazılım bozulursa takdir ettiğiniz bir programcuyu kiralayıp onu düzeltebilmeyi hak ediyorsunuz.

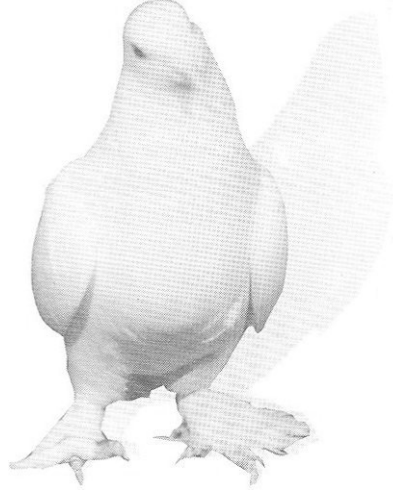
Özgür yazılımı hak ediyorsunuz.

VAKIF HABERLERİ Güvercinim Uyur mu?*

Erdoğan BOZBAY**

Sağ tarafta gördüğünüz, kireç badanalı yapı, hem bahçe duvarı görevini üstlenmiştir, hem de bizim uzun süre kiracı olarak oturduğumuz tek odalı evlerin ana duvarını oluşturmaktadır. Dizi dizi küçük pencerelerin her biri ise, odaların dünyaya açılan küçümencik gözleridir. Bahçeye, birisi at arabalarının bile geçebileceği genişlikte olmak üzere, üç ayrı kapıdan girilebilir. İsterseniz biz en baştakinden içeriye süzülelim. Anımsatmamda yarar var; çok hassas yaratıklar oldukları için, ne kadar dikkat etsek de, sokak kapısını usulcacık açsak da bizi, öncelikle güvercin seslerinin karşılayacağından eminim. Ürkenler, dem çekenler, eşine kur yapanlar, huysuzlananlar, yavrusuna çekişenler, canı sıkılanlar, "ben buradayım" diyenler...

Bir çoğunu ötüşünden tanıdığım bu nefis yaratıklar ev sahibimizin oğullarınındı. Hemen girişte onlara, beş yıldızlı otel konforunda, çok güzel bir güvercinlik yapmışlardı. İçerisi, her aileye bir bölme düşecek şekilde biçimlenmiş, mahremiyetlerine özen gösterilmiş, yumurtlamaları için folluklar düzenlenmiş, kuluçka dönemlerinin rahat geçmesi için her türlü ayrıntı düşünülmüştü. Yemleri, suları zamanında verilir, günde bir iki kez havalandırmaya çıkarılır, biraz volta atmalarına, kanat çırpmalarına izin verilir. Uçuşlarda, izleyenleri fazlasıyla tedirgin eden iki tehlikeden de söz etmeliyim. Birisi atmacalar, diğeri ise komşu güvercinler tarafından ayartılıp, başka güvercinliklere vizesiz ilticalar, ikincisi neyse de birincinin hiç çaresi yoktu. Nereden, ne zaman çıkacağı belli olmayan bir atmaca aniden gökyüzünde belirir, kıvrak bir hareketle, kümese dönüş yolu en uzun olanlardan birini kaptığı gibi, çığırtı " " ' çığırtı alır götürürdü. Bize de, içimiz cızz ede ede güvercinin çaresiz çırpınışını seyretmek düşerdi

Şöyle bir düşünüyorum da ne güzel yaratıklardı şu güvercinler. Kolay değil, evcilleşen ilk kanatlıydı onlar; insanların en güvendiği ulaktılar, sırdaşlar, dosttular. Renklerine, huylarına uygun ne de güzel adlar verilir onlara. Akkuyruk, karbeyaz, kınalı, tepeli, paçalı, demci, karakız, taklacı. Her güvercinliğin bir de lideri olur, başka güvercinleri ayartma oyununda, en önemli görev ona verilir. Gelelim güvercin uçurmanın inceliklerine...

Kümeden elinize aldığınız eşsiz güzelliği, tepkili uçak gibi havaya fırlatmak hüner isterdi doğrusu. Elinizin ayasına dik gelecek biçimde tuttuğunuz güvercinin ayakları, orta parmakla yüzük parmağınızın arasında olmalıydı. Füze rampasına itinayla yerleştirdiğiniz güvercininizin önce başını, yeşil, mavi pembeli boynunu öper, ardından da, sanki anlayacakmış gibi, "haydi yavrum, göreyim seni" der, havaya doğru salıverirdiniz. Nasıl da yayından kurtulmuş ok gibi fırlardı elinizden, bir süre havada asılı kalır, sizden uzaklaştıkça kanat sesleri cılızlaşır, giderek duyulmaz olurdu. Ardından öylece bakar kalırdınız. Merakla, özlemle, kuşkuyla. Acaba geri dönebilecek miydi?

Bu törenler sık sık tekrarlanırken, bir üçüncü tehlikenin daha gelmekte olduğunu hissetmeye başlamıştım. O da güvercin besleyenlerin babası, benim de dede dediğim Bacak Osman'dan başkası değildi. Kısa boylu, kırçıl sakallı, güleç yüzlü, sevimli, dede gibi bir ademdi Bacak Osman. Ama çocuklarına ve nene dediğim nikahsız yaşadığı, bilmem kaçınıcı eşine, kim bilir nasıl da sert davranıyor olmalıydı ki, ondan fazlasıyla çekinir, adını ya da sesini duyduklarında, kaçacak delik arardılar.

Zaman zaman, oğullarının tembelliğine kızdığına, yüksek perdeden söylendiğine ben de tanık olur, geleceğini sezindiğim günler gözüne girebilmek için ortalığı süpürmeye, el arabasıyla bir şeyler yapıyor görünmeye çabalardım. Gördüğünde, kocamanından bir aferin, küçüğünden bir beşlikle de yağcılığımın(l) karşılığını görürdüm.

Oğullarının sık sık okul asışları, sürekli kuş peşinde koşuşları, bir baltaya sap olamayışları iyiden iyiye canına tak etmiş olmalı ki, bir gün dedemin, hışımla bahçeye daldığını gördüm. Onu böylesine gözleri dönmüş haline hiç tanık olmamıştım. Yürümeyle yuvarlanma karışımı garip hareketlerle güvercinliğe doğru yöneldiği an, vahim durumu kavramakta gecikmedim. Tek korkum, dedem kümesteki güvercinlerin hepsini kovacak,

küstükleri için onlarda bir daha geriye dönmeyeceklerdi. Güvercinliğin kapısı sert darbelere fazla direnemedi. Bacak Osman dedem de ufak tefek olduğu için, güvercinliğe girmekte hiç zorlanmadı. O arada bir kaç kuş neye uğradıklarını anlayamadan canlarını dışarıya zor atmıştı. Vücutlarından kopan birkaç parça tüy de havada bir süre asılı kalmıştı. Bense, elim ayağım birbirine dolanmış, olanları büyümüş gözler, titreyen ellerle şaşkın, acemi bir kameraman telaşıyla filme çekmeye çalışıyordum. İçeriden fırlatılan ilk güvercinle birlikte vizörüm kızıla boyanıvermişti. Fırlatılan başsız güvercin Akkuyruk'tu ve bahçenin ortasında zıplayıp duruyordu. Sonra bir ikincisi, üçüncüsü, üçüncüsü, üçüncüsü... Aman Allah'ım neler oluyordu. Kızıla boyanmış o eşsiz gövdelerin arasında minik yavrular, kırılmış yumurtalar da vardı. Demek benim, şirin sakallı, güleç yüzlü, aferin ve beşlik cömerdi dedem tam bir cellattı, hem de güvercin celladı. O günden sonra ne güvercinlik kaldı, ne de paçalılar, tepeliler, akkuyruklar... Canını kurtarabilenler ise başka güvercinliklere dağıtıldı. Katliamın ardından, bahçe tam bir sessizliğe büründü, üstüne çöken hüzün bulutlarını da bir daha asla dağıtamadı.

O kanlı günün, o soykırımın etkisinden uzun süre kurtulamadım. Değil elime güvercin almak, göz göze gelme cesaretini bile kendimde bulamadım. Hep uzak durdum o güzelim yaratıklara, gördüğüm yerde çareyi kaçmakta buldum. Onlara olan sevgimi hep içimde sakladım, besledim, büyüttüm, özlemimin üzerini ise külledim durdum. Sesleri dahi beni ürpertmeye, utancımı tazelemeye yetti. Bacak Osman dedeme gelince; verdiğim sevgilerin bir tekine bile kan bulaşmaması için onda kalmasına içim elvermedi, birer birer de olsa zaman içinde hepsini geri aldım. Karşılığını da bolca nefretle ödeyerek. Bu gidişle ödeyebileceğimi de pek sanmıyorum ya...

(*) Ankara türküsü

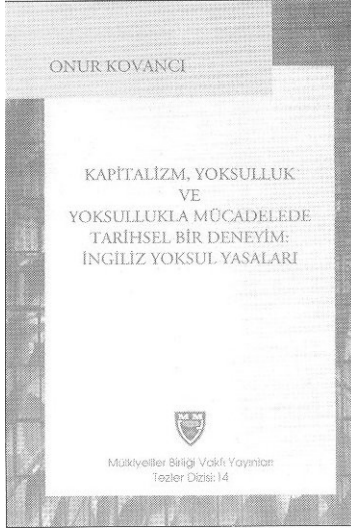
** Jeomorfoloğ

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

KİTAP TANITIMI

Kapitalizm, Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Tarihsel Bir Deneyim: İngiliz Yoksul Yasaları

Kapitalizm, Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Tarihsel Bir Deneyim: İngiliz Yoksul Yasaları Yazan : Onur Kovancı
Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları 2003

Sosyal olanı açıklamak, toplumsal yapıyı temel düzlemlerde ele alarak genel değerlendirmelerde bulunmak modern anlamda sosyal bilimlerin temel uğraş alanlarıydı. Uğraş alanlarıydı diyoruz zira günümüzde post kuramlar ışığında sosyal olanın kendisinin sorgulandığı, sosyal olanın ancak mikro düzeyde ele alınabileceği sosyal bilimlerde giderek egemen bir bakış haline geldiği bir sürece giriyoruz. Kimilerince bu durum sosyal bilimlerin sonunun geldiğinin bir göstergesi olarak yorumlansa da gelinen aşama aksine sosyal bilimlere duyulan ihtiyacın giderek arttığını gösteriyor. Kapitalizmin günümüzde ulaştığı aşama, küresel niteliği, esnek üretim, esnek uzmanlaşma ve örgüt anlayışı içinde getirdiği yeni denetim sistemi ne kadar gerçekse, beraberinde getirdiği çelişkiler yumağı da o derece gerçek ve derin. İşte bu çelişkiler ki sosyal bilimlere duyulan ihtiyacın temel kaynağını oluşturuyor.

Bu ihtiyaca cevap vermeye çalışan çalışmalar yok değil. Yakın zamanda Mülkiyeliler Birliği Vakfı tarafından yayınlanan Onur Kovancı'nın Kapitalizm, Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Tarihsel Bir Deneyim : İngiliz Yoksul Yasaları isimli çalışması bu çabanın bir örneği niteliğinde. Çalışma temelde İngiltere'de 19. Yüzyılda yoksulluğun kontrolü

kapsamında İngiliz Yoksul Yasaları üzerinde odaklanmakta. Bu çerçevede kapitalizm, yoksulluk ve yoksulluğu ideolojisi konuları üzerine önemli değerlendirmelerde bulunmakta.

Çalışma tarihsel bir boyut taşımakla birlikte, günümüz sosyal politika yaklaşımlarına ışık tutan bir bakış açısı getiriyor ve okuyucunun yoksulluk sorunu açısından geçmiş ve günümüz arasındaki bağı kurmasına yardımcı oluyor. Yazar çalışmasına günümüz üretim ilişkilerinde farklı bir aşamaya gelindiğini ancak bu sürecin sosyal politika uygulamalarına yansımalarına bakıldığında pek de yeni olmayan argümanların geliştirildiğini belirterek başlıyor. Zira refah devleti uygulamalarının adım adım terk edildiği günümüz küreselleşme sürecinde yoksulluğun tanımlanması ve yoksullukla mücadelede benimsenen politikaların 19. yy. Viktoria dönemi uygulamalarıyla olan benzerliği bunun bir göstergesi. Bu durumu yazar kapitalizmin değişmeyen yüzü olarak tanımlıyor.

Çalışmanın ilk bölümünde laissez faire düşüncesi ile korumacı, paternalist nitelikteki İngiliz Yoksul Yasaları arasındaki çelişkiler ele alınmakta. Bu bölümün temel savı yükselen yeni ekonomi anlayışının her alanda olduğu gibi sosyal koruma niteliğindeki uygulamaları da serbest piyasa ekonomisinin ihtiyaçları doğrultusunda biçimlendirdiğidir.

Kapitalist bir üretim biçiminin beraberinde bir yoksulluk ideolojisi gerektirdiği çalışmanın ikinci bölümünün temel savları arasında bulunuyor. Çalışma etiğinin bu ideolojik yapılanma içinde önemine değinen Kovancı bu kapsamda 'aksi tesir tezi' ve o dönemde sosyal bilimlerde giderek egemen olan 'doğaçılık' düşüncesinin liberal yoksulluk ideolojisinin oluşumundaki etkisini ele alıyor. Bu bölüm değerlendirmeleriyle birlikte yoksulluğun anlamlandırılmasında bireyci yaklaşımların felsefi kaynaklarını okuyucuyla buluşturuyor. Üçüncü bölüm merkantilist dönemden kalan yoksul yasalarını reforma götüren süreçte liberal okulların belirleyici rolüne ayrılmış. Thomas R. Malthus'un nüfus kuramı, Jeremy Bentham'ın Faydacı yaklaşımı ve liberalizmin temel kuramcısı Adam Smith'in iyimser toplum görüşü açısından yoksulluk sorunu birincil kaynaklara gidilerek ele alınıyor. Böylece yoksullara yönelik liberal sosyal politika düşüncesinin oluşumunda bu üç yaklaşımın belirleyici yanları ortaya konuyor.

Kitabın belki de en ilgi çeken bölümü yoksullara yönelik liberal bir bakışın pratikte egemen kılınmaya başlandığı 1834 Yeni Yoksul Yasasının ele alındığı bölüm. Laissez faire'in yoksulları çalışma evlerine kapatan uygulamaları, çalışma evlerinin katı kuralları karşısında bu evlerde yavaş yavaş ölmek ya da dışarıda hızla açlıktan ölme ikilemi (tercih-sizliği) arasında kalan yoksullar ve keskinleşen sınıf mücadelesi bu bölümün dikkat çeken noktaları arasında.

O dönemin hakim bakışında yoksulluk bir sistem sorunu değil bireysel başarısızlık sonucu ortaya çıkan arızı bir durum. Bu durumda çözümü devletten beklememek gerek. Bireysel başarı en büyük erdem. Ancak yoksul düşenlere yine de yardım etmek gerek. Bu yardım cennete giden bekleme odasının kapısını aralıyor. Hayırsever olmak, vicdan sahibi olmak yoksullukla mücadelede o dönemde benimsenen temel yol. Ama yazara göre süreç başka işliyor. Bu çerçevede hayır anlayışıyla yoksullara yardım düşüncesinin eksiklikleri gerekçeleriyle birlikte kitabın son bölümde yer alıyor. II. Dünya Savaşı sonrası modern sosyal güvenlik sistemlerinin kuruluşu, işçi sınıfının örgütlü mücadelesi ve W. Beveridge'nin sosyal devletin manifestosu niteliğindeki raporu ve raporun temel ilkeleri bu bölümün temel vurgu noktaları.

Yoksul yardımları dahil ekonomik ve sosyal risklerin hayır anlayışı ile çözüme kavuşamayacağı vurgusu,

bunun ancak ulusal çapta ve hak temelinde düzenlenmiş ulusal sigortacılık yaklaşımı ile üstesinden gelinebileceği düşüncesi kitabın geneline yayılmış durumda. Bu anlayışın neoliberal politikalarla günümüzde terkedilmeye başlanması yazarın hak temelinde refah devleti politikalarının önemine dikkat çekmesini daha da anlamlı kılıyor.

Çalışmanın, ek kısmında yer alan belge niteliğindeki görsel belgelerle bir bütünlüğe kavuştuğu söylenbilir. Görsellik ve akademik bir boyutu bir araya getiren çalışmanın yoksulluk konusuyla ilgilenen herkesin ilgisini çekeceği söylenbilir.

ÇOCUK EMEĞİ

Iqbal Masih ve Çocuk Köleliğine Karşı Savaşanlar

Iqbal Masih ve Çocuk Köleliğine Karşı Savaşanlar

Yazan : Susan Kuklin Türkçesi: Nafiz Güder DHARMA Yayınları, 2002

Türkiye'de ilk kez çocuk işçiler üzerine kapsamlı araştırmayı yaptığımızda, bunun verilerini tartışmak üzere 1985 yılında Cenevre'ye Dünya Sağlık Örgütü'nün düzenlediği bir toplantıya davet edilmiştik. Toplantıda çocuklarını çalıştıran bir çok ülkeden gelen temsilciler vardı ve onlar da araştırmalarını sunacaklardı. Toplantıya gözlemci olarak katılan Anti-Slavery Society (Kölelik Karşıtı Örgüt) temsilcisi, tanışma aşamasında, hesap sorarcasına tek tek herkese hangi ülkeden olduğunu sormuştu; sıra Türkiye'ye geldiğinde "Sizin durumunuz o kadar kötü değil" diyerek atlamıştı.

"Iqbal Masih ve Çocuk Köleliğine Karşı Savaşanlar" kitabını okuyana kadar bunun nedenini doğrusu bu denli kavrayamamıştım. Çünkü o tarihlerde Türkiye'de yoksulluk, açlık, sözgelimi Hindistan'da, Filipinler'de, Endonezya'da, Pakistan'da olduğu kadar inanılmaz boyutlarda değildi. Açlıktan insanlar ölmüyorlardı. Aynı ölçüde olmasa da Türkiye'de de yoksulluk vardı. Çocuklar bir meslek edinsin, yaşamını kurtarsın, aile bütçesine katkıda bulunsun diye çırak olarak veriliyordu. Evet kötü koşullarda çocukluklarını yaşamadan çalıştırılıyorlardı. Ama öteki Asya ülkelerinde olduğu gibi, köleler gibi alınıp satılmıyorlardı. Şu son üç yılda işsizliğin, yoksulluğun hızla artması, ilk kez ülkemizde de açlıktan ölenlerin saptanması, soğuktan donarak sokakta ölenlerin basına yansıyanlarının bile ürkütücü boyutlarda olması ve sokak çocuklarının artık önlenemez biçimde çoğalması, çocuk pazarlarının kurulması, bu kitabı okurken bizi daha da dehşete düşürdü. Yoksulluğun ve çaresizliğin çocuklara neler yaşattığını kitabı okuyunca sizler de eminim aynı dehşeti duyacaksınız. Kitaptan bazı bölümleri sizlere de aktarmak istiyorum.

Sözleşme karşılığı köleleştirilen çocukların büyük bölümü, evde, çiftliklerde çalışıyor ya da seyyar satıcılık, taş kırma, eskicilik gibi tehlikeli işlerle uğraşiyor. Kimileri halı dokuyor. Kimileri elbise dikiyor ya da mücevher yapıyor. Kimileri oyuncak ya da spor malzemesi üretiyor. Kimileri ise şırınga benzeri metal cerrahi gereçleri parlatmakla uğraşiyor. Üretilen ürünler, başta ABD olmak üzere pek çok Avrupa ülkesine satılıyor. Bu çocuklara "borç mahkumu işçiler" deniyor. Bu çocuklar alınan küçük bir borç karşılığında, işverenlere ya da komisyonculara satılıyor. Pek çoğu ailelerinden uzakta yaşıyor. Uluslararası düzenlemeler bu tür uygulamaları, "köleliğin modern biçimi" olarak tanımlıyor.

Çiftlikte yaşan bir kadın, oğlunu niye sattığını şöyle anlatıyor bir gazeteciye: "Topraktan yeterince ürün alabilseydik, bize yetecek suyumuz ve yiyeceğimiz olsaydı, çocuklarımı bir arada, yanımda tutmaz mıydım? Onları niye uzaklara göndereyim? Hepsi çaresizlikten, sefaletten". Ana babaların bazıları çocuklarının ne kadar berbat koşullarda çalıştığını bilmiyor bile. Kimileri de, çocukların çalıştıkları yerde ne kadar acı çektiğinin farkında ama çaresizler - yapacakları fazla bir şey yok.

Bu ayıbın bir nedeni, gelişmekte olan ülkelerdeki aciz ve duyarsız hükümetler ise, diğeri varlıklı ülkelerdeki açgözlü şirketlerdir. Dünya ölçeğinde iş yapan sanayi kollarının pek çoğu, -giysi, spor malzemesi ve halı benzeri ürünleri satan büyük şirketler- fabrikalarını yoksul ülkelere taşıyor ya da üretimde yerel işgücünden yararlanıyor. Çoğunlukla da, kapsamlı çalışma yasaları olmayan yada bu yasaları uygulamayan ülkeleri seçiyorlar.

Kitaptan çocukların yaşadıklarıyla ilgili bir iki örnek de aktarmak istiyoruz.

"Iqbal ve dokumacı arkadaşlarına, çalışma saatleri içinde atölyeden asla ayrılmamaları tembih edilmişti.

"Kaçmaya çalışacak olursak kızgın yağ içine atılacağımız söylenmişti bize. Eğer yavaşlamışsak, sırtımıza ve kafamıza kırbaçla vurulurdu."

Bir keresinde, Iqbal çok yorgunken uyuklamaya başladı, keskin bıçak kaydı ve işaret parmağına saplandı.

"Yukarı kaldır elini!" diye bağırdı thekedar, "Kanı damlatma". Halı ağası, değerli yün ipliklerin., Iqbal'in kanıyla berbat olmasını istememişti. Kanamayı durdurmak için efendi, yaranın üzerine kızgın yağ damlattı. Yarayı örtmek için kullanılan yağın verdiği acı dayanılmazdı. Iqbal çığlık attı. Çığılığına karşılık aldığı tepki, kafasına yediği bir tokat ve işinin başına dönme emri oldu."

"Atölyelerdeki bu tikiş tikiş ve aşırı sıcak ortam, sık sık hastalığa yol açar. Binlerce ince yün lifini soluyan dokumacılar, kolaylıkla amfizem ya da tüberküloza yakalanır. Sürekli olarak yünle birlikte oldukları için pek çoğu uyuz ve deri ülserinin de pençesindedir. Hiçbir şey olmasa, ahşap sıra üzerinde saatler boyunca çömelmeye zorlandıkları için duruşları kamburlasın Karpal tünel sendromu ve mafsalsal iltihaplanması yüzünden elleri sızlar."

"Dokumacı çocuklardan biri, çalışmayacak kadar hasta olduğunu söylerse, chowkidar, onu, çocukların ceza hücresi dediği karanlık bir odacığa kapatırdı. "Çocukları, daha da hasta oluncaya kadar başaşağı asarlardı. Dayak da atılırdı."

"Köle kızların pek çoğunun durumu, oğlanlarınkinden daha vahimdir. Onlara ödenen ücret daha düşüktür, üstelik her türlü cinsel tacize maruz kalırlar."

1991 yılında Eshan Ullah Khan köle işçilere özgürlük hareketini başlatıyor. UNICEF ve İsveç asıllı bir kuruluş bu hareketi destekliyor. Çocuklar için Özgürlük Okulları kuruluyor. Pakistan'daki çocuk kölelerin sesi Birleşmiş Milletler'e taşınıyor. Bütün dünyaya Pakistanlı çocukların sesinin duyurulmasında, yaşadıklarına dayanamayan, sık sık kaçan ama her defasında yakalanıp, yeniden halı ağalarına teslim edilen, bu nedenle de inanılmaz işkence ve dayakla terbiye edilmeye çalışılan, zincirlerle dokuma tezgahına bağlanan 12

yaşındaki Iqbal Masih'in büyük payı oluyor. Köle İşçilere Özgürlük Hareketi Başkanı Khan, Iqbal'i nasıl bulduğunu şöyle anlatıyor: "Korkudan bir köşeye sinmişti, bir deri bir kemik durumdaydı ve yaşlı bir adam gibi hırıltılı sesler çıkarıyordu. Kendini gizlemeye, ortadan yok olmaya çalışıyor gibiydi, o denli korkmuştu. Ama bu öğlede bir şeyler olduğunu hissettim, bunca işkenceye rağmen hala direniyordu. Güçlü bir iradesi vardı."

ABD ve Avrupa ülkeleri, UNICEF ve çocuk köleliğine karşı grupların çabaları sonunda çocuk emeği bulunan ürünleri almamaya başladılar. "Güney Asyalı üreticiler, bu nedenle, çocuk işçileri işten çıkarmaya başladı. Sonuç bir felaketti. UNICEF, Bangladeş'teki fabrikaların 50 bin çocuğu işten çıkardığını bildirdi. Hindistan'da, çocukları halı sektöründe çalışmakta olan 1,5 milyon aile bütün gelirlerini kaybetmiş oldu. Pakistan ve Nepal'de de benzeri sorunlar yaşandı. Özgürlüğüne kavuşan çocuklar, ailelerin geçimine katkıda bulunmak zorundaydı hala. Hiçbir becerileri yoktu; ya hiç eğitim almamış ya da çok azalmışlardı, önlerindeki seçenekler de çok azdı. Kendilerini yeni işlerde buluyorlardı; ama bu durum yaşam koşullarını iyileştirmiyordu... Bir süre sonra, UNICEF, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Bangladeş Giysi Üreticileri ve İhracatçıları Birliği, sorunu çözmek için birlikte çalışmaya başladılar. Çocuk işçilerin okula gitmesi, bundan doğacak gelir kaybını kısmen gidermek için de ailelere aylık bir ödeme yapılması gerektiği konusunda görüş birliğine varıldı." Ama yoksulluk arttıkça çalışan çocuk sayısı da artıyordu Ailelere para vermenin sorunu çözmeyeceği kısa sürede anlaşıldı. "Taşıma suyla değirmen dönmez" atasözünün doğruluğu bir kez daha kanıtlanmış oldu. Ailelerin ve çocukların önünde iki seçenek var. Ya açlıktan ölmek ya çocukların da çalışması. Yoksulluk ve açlık ortadan kalkmadığına göre, Vakfımızın yıllardır savunduğu kısa erimli önlemler alınmalı. Uzun erimde çocuk işçiliğinin kalkması için uğraşırken; kısa erimde de

çocukların insanca yaşayabilecekleri ortamlar hazırlanmalı. Pakistan'da da aynı yola gidilmeye çalışılıyor şimdilerde, işte kitaptan bir bölüm :

"Okul çağındaki çocukların bir çoğu hala köle olarak çalışıyor. Ancak atölye sahipleri, çocukların okula da gitmesine izin veriyor artık. Günde ondört saat yerine, sekiz-on saat çalışıp; iki üç saat kadar da okula gidiyorlar. Okulun yakınında büyük bir deri tabakhanesi bulunuyor. Çocuklar burada çalıştıktan sonra okula gidiyor, ilk zamanlarda çocukların elbiseleri yaptıkları işten ötürü leş gibiydi. Sonra okul yöneticileri fabrika sahiplerini, çocukların yıkanabileceği duşlar koymaya ikna ettiler. Küçük bir kazanımdı belki bu. Ama en azından bir ilerlemeydi."

Peki çalışan çocukları ve dünyayı sokağa döken ve kitapta yaşamı anlatılan Iqbal Masih ne oldu? Kitabın arkasındaki yazıyı aynen aktarıyoruz :

"Iqbal Masih, inanılmaz bir insan. Oniki yıllık yaşamında bir çok insanın hayatını yaşadı: mutlu bir çocuk, bazen bir dokuma tezgahına zincirlenmiş şekilde günde 12 saat çalışan modern bir köle ve çocukları kölelikten kurtarmak için çabalayan cesur bir mücadeleci olarak. Iqbal, yalnızca Pakistan'daki çocukların gördüğü eziyete karşı savaşmakla kalmadı aynı zamanda bu konuyu Avrupa ve Amerika'daki öğrencilere ulaştırarak onlara, isterlerse bu konuda bir değişim olmasını sağlayabileceklerini gösterdi. Ve köle tüccarları tarafından beklenmedik bir şekilde katledilinceye kadar bu amacını gerçekleştirmeyi başardı. Iqbal Masih ve Çocuk Köleliğine Karşı Savaşanlar, bu cesur çocuğun ve ona yardım edenlerin öyküsünü anlatmadır." Evet, uluslararası şirketler ve köle tüccarları, kısacası çıkar çevreleri el birliği edip 12 yaşındaki bir çocuğu bile öldürebiliyor.

Kitabın sonunda Türkiye'de çocuklar için çalışan gönüllü kuruluşlar hakkında bir bölüm de var. Vakfımız, en başta yer alıyor. Çünkü üretimde çalışan çocuklar sonucunda maalesef tek gönüllü kuruluşuz. Kitaptaki o bölümü de sizlere aynen aktarmak istiyoruz : "Yalnızca çalışan çocuklar alanında 1982'den bu yana uzmanlaşmış bir gönüllü kuruluş olan Fişek Vakfı, uzun vadede çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasını, kısa vadede ise çalışan çocukların çalışma koşullarının iyileştirilmesini hedeflemektedir." diyor ve çalışmalarımız hakkında bilgi veriyor. 225 sayfa olan "Iqbal Masih ve Çocuk Köleliğine Karşı Savaşanlar" kitabını bir iki sayfaya sığdırmak zor. Lütfen alın okuyun. İçiniz kararacak, çok da rahatsız olacaksınız belki, ama her şey toz pembe değil ki, sizler de devekuşu değilsiniz, kafanızı kuma sokacak.

VAKIF HABERLERİ ÇIRAKLAR YİNE TATİLE HAZIRLANIYOR

Oya Fişek

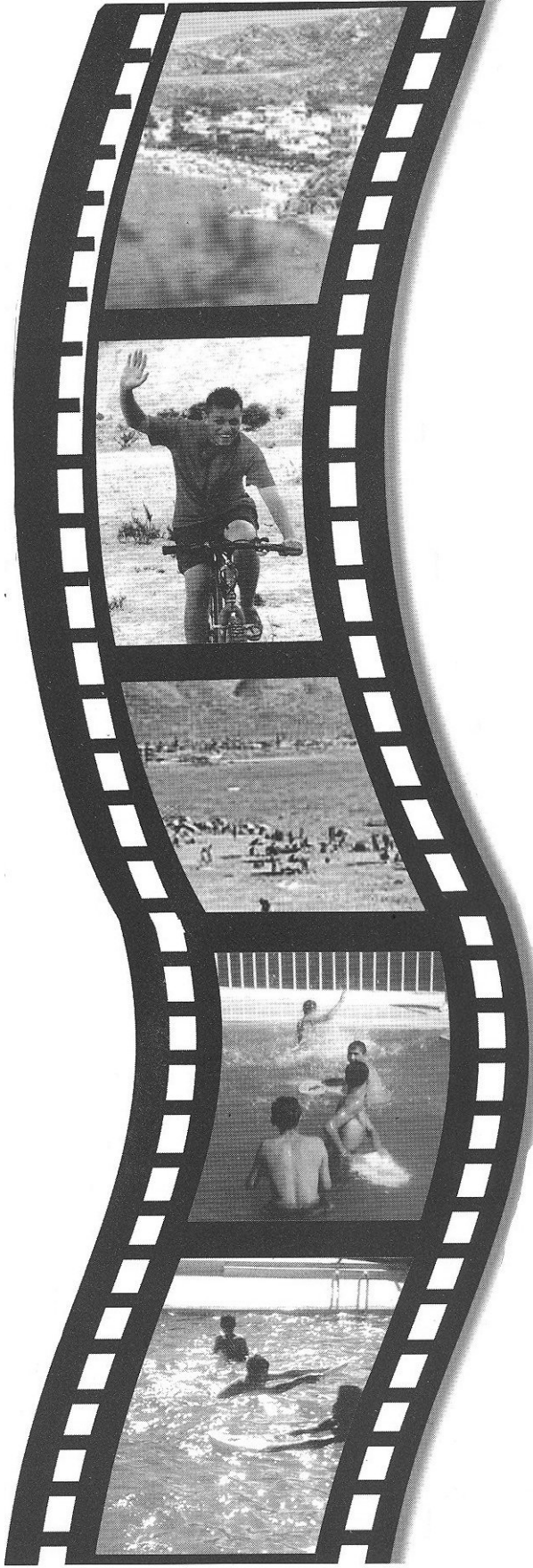
Her yıl olduğu gibi, bu yıl da çırak çocuklara bir haftalık tatil keyfi yaşatmak için yorucu, zaman zaman moral bozucu ama hepimiz için vazgeçilmez olan bir telaşın içine girdik. Üç aylık bir maratona bitirmek üzereyiz. Tatili değil tatil başlangıcını tabii. Çocukların izinlerini alabilmek için Çıraklık Okulu- işyerleri- aile üçgeni içinde koşturduk durduk.

Erkek çıraklarda pek sorunla karşılaşmadık. Ama, kız çıraklara bir haftalık mutluluğu yaşatabilmek için karşılaştığımız engeller, boşa giden çabalar sanki geçen yıldan da fazlaydı. Ekonomik kriz gerekçesiyle işten ilk çıkarılanlar kızlar olduğu için çıraklık okulunda sayıları azalmıştı. Bazı bölümlerde hiç kız kalmamıştı; kızların olduğu konfeksiyon, triko gibi bazı bölümler de kapanmıştı. Ama yine de bu engeller aşılabildi. Sıra aileden izin almaya gelince işler iyice zorlaşıyordu. Çünkü, tatil

umuduyla gözleri ışıldayan o kız çocuğunun gözlerindeki ışıltının yok olduğunu görmek insanın içini acıtıyordu. Yaşadığımız onlarca olaydan ikisini sizlere aktararak bu iç acısını sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Zeynep, 15 yaşında. 4 yıldır Denizli'de bir tekstil atölyesinde çalışıyor. Sabah saat 6.30'da servis evinden alıyor, akşam iş yoğunluğuna bağlı olarak ya saat 19.30'da ya 22.30'da yine servisle evine dönüyor. Pazar günleri tatil. Tabii sipariş olmazsa. Zeynep'in pazar tatili ev işlerine yardım, çamaşır ve ütüyle geçiyor. Pazartesi yine işbaşı. Bu çark böyle dönüp gidiyor. **Zeynep** durmadan çalışıyor. İyi bir küçük işçi. Bu nedenle patronu tatil önerimize sıcak bakıyor. İzin dilekçesini imzalıyor. Hatta bize teşekkür bile ediyor. **"Bile"** diyoruz, çünkü böyle bir davranışla pek karşılaşmıyoruz. Zeynep'in gözleri ışıltılı. Anneyle konuşuyoruz sonra; **"-Babası bilir. Beni dinlemez, siz söyleyin"** diyor. Bu kez babaya gidiyoruz. Sonuç olumlu. İzin kağıdını imzalıyor. **Zeynep** de biz de uçuyoruz sevincimizden. Tatile gidiş günü hepimiz heyecanlıyız. Çocuklar otobüse biniyor. Onların neşesini, pırıldayan gözlerini görünce tüm yorgunluğumuz yok oluyor. On dakika sonra otobüs kalkacak. Derken Zeynep'in annesi, babası ve bir delikanlı koşarak geliyor. Otobüsün içine dalıyor, delikanlı **Zeynep'i** kolundan tutup koltuktan kaldırıyor, otobüsten aşağı indiriyor. Hepimiz donup kalıyoruz. Babanın imzalı kağıdını gösteriyoruz. **"Ben abisiyim. Bir saat önce askerden izinli geldim. Benim iznim yok. Hiçbir yere gidemez"** diyor. Çabamız boşa gidiyor. **Zeynep** hıçkırıklarıyla birlikte bizim yüreklerimizi de sürükleyerek abisi tarafından götürülüyor. Otobüsün içindeki çırak kızlar da ağlıyor durmadan. Hem Zeynep için ağlıyorlar; hem de aynı şeyi yaşayabiliriz korkusuyla ağlıyorlar. Otobüs hareket edene kadar o korkuyu bizler de yaşıyoruz.

İkinci öykümüzün kahramanı Ankara'da çalışıyor. Bu çirak kızımızın adı **Hatice**. 9 yaşından bu yana çalışıyor. Hatice'nin işyerinden ve babasından izin aldık. Hatice'nin mutluluğunu anlatmaya sözcüklerin yeterli olacağını sanmıyoruz. Boynumuza sarılıp **"Bu benim ilk tatilim olacak. 9 yaşından beri çalışıyorum. Babam kaza geçirip sakat kalınca beni okuldan aldılar, çalışmaya yerdiler. Bir evimizin sokağını biliyorum; bir de çalıştığım işyerinin önündeki sokağı"** diyor. Durmadan tatille ilgili sorulara soruyor. Sonra birden neşesi kaçıyor; **"Benim mayom yok ki"** diyor. **"Biz hepinizin mayosunu, havlusunu filan alacağız"** diyoruz. Yeniden gözleri ışıldıyor. **"Şu günler çabuk geçse"** diyor sabırsızlıkla. Onun ışıltısı içimizi ısıtıyor. Aradan onbeş gün ya geçiyor, ya geçmiyor. Hatice'nin annesi Vakfı arıyor. Daha önceki konuşmamızda, kendisinin yaşayamadığı bir tatili kızı yaşayacağı için sevinç içinde olan annenin sesi bu kez titriyor. Besbelli ağlamış. **"Dün gece, amcalar, dayılar senin anlayacağın aile meclisi toplandı. Tatil de neymiş - deyip Haticeme izin vermediler"** diyor. Onun öfkeli, isyan ve umutsuzluk yüklü sesi bizi de öfkelenendiriyor. **"Ya oğlanlardan birine izin isteseydik, aile meclisi izin verir miydi?"** diyoruz. Ne demek istediğimizi hemen anlıyor. **"Kızım doğduğunda ağlamıştım. Herkes oğlan olmadı diye ağladığımı sandı. Ben, kaderinin ne olacağını bildiğim için ağlamıştım. Sen de kadınsın anlarsın beni... Haticem çok üzülecek şimdi. Zaten babasının tatile gitmesine izin verdiğine günlerce inanamamıştı. Ne yapalım böyle gelmiş böyle gider. Her şey değişiyor ama, kadınların kaderi değişmiyor"** diyor.

Sizlerle bu iki küçük kız çırağın öyküsünü paylaşmak istedik. Her yıl tatilde onlarla yaşadıklarımızı sizlere aktarırken mutluluğu, güzelliği anlattık. Ama bu kez, madalyonun öteki yüzünü de bilin istedik. Biz Hatice'nin annesinin söylediği **"Kadınlar için hiç bir şey değişmez. Böyle gelmiş, böyle gider"** cümlesini beynimizden sildik. **"Böyle gelmiş, böyle gitmez"** diyoruz. Bunun için var gücümüzle çalışıyoruz. Sizleri de yanımızda görmek istiyoruz. Yarın değil... Hemen şimdi.

Evet, bu yıl da tatile götürüyoruz çirak çocuklarımızı. Ama otobüs, 6 Eylül akşamı hareket edene kadar kız çiraklar ve bizler yürek çarpıntısı içinde olacağız. Erkek çiraklar rahat. Onların adına biz de rahatız. Ama kızlar?! Zeynep, Ayşeler, Haticeler. Her an abiler çıkabilir, her an aile meclisi toplanabilir ve **"olmaz" denebilir.**

6 Eylül'ü bekliyoruz tatil için.

VAKIF HABERLERİ

DÜNYA DÖNÜYOR

YENİ YÖNETİM

Vakfımızın yönetiminde bir bayrak değişimi gerçekleşti. 4.kez yönetim kurulu oluşturuldu. 2005 yılına değin görevde kalacak olan yeni Yönetim Kurulu, **Oya Fişek** (Başkan), **Seyhan Erdoğan** (Başkan Yardımcısı), **U. Jale Şengül**, **Erdoğan Bozbay**, **Mürşide Mahmutoğlu**, **Naci Yaman**, **Tülin Koca**, **Yasemin Günay**'dan oluşuyor.

Vakfımızın kuruluşundan beri Başkan Yardımcılığını yürüten **E. Leyla Üstel** ile **Ayçe Çeliker**, biraz soluk almak için görevlerinden ayrıldılar. Bayrağı devreden bu iki arkadaşımız artık Yönetim Kurulu'nda değil ama, bugüne değin olduğu gibi; bundan sonra da özverili çalışmalarına devam edecekler; çocuklar çalışma yaşamından çekilene kadar da savaşıacaklar; üretecekler; bundan eminiz. Kaldı ki, bugüne değin Yönetim Kurulu toplantılarını hep gönüllülerin de katılımı ile yaptığımızdan Genişletilmiş Yönetim Kurulu toplantılarında da onları aramızda göreceğiz. Yine öneriler getirecekler; görevler yüklenecekler. Her iki gönüllümüze de şimdiye kadar yaptıkları ve yapacakları için tüm çalışan çocuklar adına teşekkür ediyoruz. Yönetim Kurulu'na katılan yeni gönüllü arkadaşlarımıza hoş geldiniz, kolay gelsin diyoruz.

İŞTE FIRSAT

Zekiye Ergün ve **Belkis Tuncay**'ın yapımcılığını üstlendiği 11 bölümden oluşan bir televizyon programı "**İşte Fırsat**". Onbeş günde bir pazar günleri 12.05'de TRT-GAP televizyon kanalında yayınlanıyor. Çalışan çocuklar sorununa oldukça kapsamlı ve sorumlu bir yaklaşım benimseniyor programda. Meslek eğitimi özendirici ve düşlerini gerçekleştirmeleri için fırsat arayan çocuklara ufuk açan bir program bu. Metin yazarlığını **Meral Özçınar**, program danışmanlığını **Prof. Dr. A. Gürhan Fişek** yapıyor. Yalnızca eğitimi değil, çocukların çalıştırıldıkları koşulları da irdeliyor. Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu alandaki çalışmaları kadar, sivil toplum örgütlerinin de katkıları anlatılıyor. Çocukları gelecek için yüreklendirirken, topluma da yeni fırsatlar yaratmak konusunda önerilerde bulunuyor.

Söylenenlerden bir örnek :

"Aydınlık bir gelecek, yarının büyükleri gençlerindir. Toplum kendi için düşlediği geleceği bugünün gençlerine yatırım yaparak oluşturabilir. Bugün insana yapılan yatırım, yarınlar için atılmış bir temel olacaktır. Zaman ne aradığını bilen, ustalaşmış meslek elemanları çağıdır. Zorlukları umuda dönüştüren onlardır. Eğitim bir insanın yaşamını tümüyle değiştirebilir. Elindekiyle yetinmeyip daha iyisini, daha güzelini hedefleyenler, yaşadıkları toplumu da dönüştürmektedirler. Eğitim bir yandan toplumsal değişimden etkilenirken, diğer taraftan toplumsal değişimin bir aracı olarak işlev görür."

Çoluk Çocuk Dergisi için hazırladığı bir yazıda Güneş Gürson Ilıcak, bu programla ilgili izlenimlerini şöyle bitiriyor:

"Kıssadan hisse... Okumak, onların da hakkı. Yeter ki, bunun için onlara fırsat verilsin. Siz de çevrenizdeki çocuklara fırsatlar yaratabilir, bir çift gözün gülümsemesini sağlayabilirsiniz. Gelin, onlara el uzatın. Artık düşler ertelenmesin."

Programa emeklerini verenleri, canlarını dişlerine takarak bize ulaştıranlara, bu olumlu girişimleri için kutluyor; yalnız bir seyirci olarak değil, çocuk işçiliği konusunda 1982 yılından bu yana çalışan Vakıf gönüllüleri olarak da teşekkür ediyoruz.

ZİYARETÇİLERİMİZ

İngiliz Büyükelçiliği ve İngiliz Kültür Heyeti tarafından çocuk hakları alanında düzenlenen bir proje kapsamında, sivil toplum kuruluşlarının eğitim gereksinimlerini ortaya çıkarmak amacıyla bir çalışma grubu Vakfımızı ziyaret etti. Aralarında Prof. Dr. Sevil Atauz'un da yer aldığı proje ekibi çalışmalarını konusunda bilgi verdi; bizim bu konudaki görüşlerimizi aldı.

Abu Dabi televizyonundan Tursem Çağlav Vakfımızı ziyaret ederek, çalışmalarımız ve konuya yaklaşımımızı içeren bir program için çekimler yaptı.

ETKİNLİKLERİMİZ

• 15 Mayıs 2003 Çetin Gül (Bağlama Dinletisi). Bu etkinliğimizi kaçırınlar üzülmesin (çünkü izlememiş olmak gerçekten bir kayıp); kendisinden yeniden bizimle birlikte olma sözü aldık. Geniş dağarcığı ve ustalığı ile dinleyenleri büyüleyen Çetin Gül, bizler için yeni ve önemli bir kazanım oldu. Aynı zamanda bir Meteoroloji Mühendisi olan Çetin Gül, "*çok küçük yaşlardan beri bağlama ve halk müziği ile içice yaşamış bir bağlama sanatçısı ve yorumcusu*" olarak niteliyor. Çetin Gül, henüz 36 yaşında. Ama bu kısa yaşama sayısız etkinlik sığdırmış. Kendisini kutluyor ve bundan sonraki çalışmalarında başarılar diliyoruz.

• Haziran ayında Nusret H. Fişek Bilim ve Sanat Ortamı, ahşap boyama ürünlerini ağırladı. Kıymet Uğurman'ın ahşap boyama sergisi, bizlere büyük bir emek, beceri ve yaratıcılıkla ortaya konulan bu yapıtları topluca izleme olanağı verdi. Kendisine eline sağlık diyor ve çalışmalarının aynı hızla sürmesini diliyoruz.

ETKİNLİKLERİMİZDEN SÖZEDENLER

• Beyin göçünden beyin gücüne programımıza öteden beri ilgi gösteren Cumhuriyet Gazetesi Ankara Temsilcisi ve köşe yazarı Mustafa Balbay, konuştuğu ve Kadriye Kansu tarafından hazırlanan TRT-1

"Pazar Panorama" programında bu konuyu yeniden gündeme getirdi. A. Gürhan Fişek'i de konuk olarak programa davet eden Kadriye Kansu, hem Vakfı hem de projelerimizi tanıtmamız için fırsat yaratmış oldu.

- 1.Çalışan Çocuklar Fotoğraf Yarışmasının sonuçları ve etkileri basın aracılığıyla daha da çoğalıyor. Cumhuriyet Gazetesi'nde Işık Kansu, köşesinde bize yer ayırarak bu çabalara önemli bir katkıda bulundu. Çoluk Çocuk dergisinde, Güneş Gürson Ilıcak da bu etkinliğe yer verenler arasında.

Tüm etkinliklerimizden sözedenlere teşekkür ederiz.

YAS : ÖMER TUNÇ SAVAŞÇI

(NOT: BURADA FOTOĞRAF VAR.)

Çalışma Ortamı, ilk kez, bilimsel danışma kurulu üyelerinden birini yitiriyor. **Ömer Tunç Savaşçı**, yüreklendirici ve paylaşımcı yaklaşımı; çevre - plastikler alanındaki çalışmaları ve akıcı-mükemmel İngilizcesiyle bize çok katkı verdi. Onu zamansız yitirdik ve acısını derinden duyuyoruz.

1942 yılında İstanbul'da doğan Doç. Dr. Ömer Tunç Savaşçı, 1964 yılında" Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Mühendisliği bölümünü birincilikle bitirerek Kimya Mühendisliği diploması aldı. 1968'de ABD'de Columbia Üniversitesi Kimya Mühendisliği master derecesi, 1985'te ise İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Bölümü'nden doktora derecesi aldı. 1989 yılında Polimer Doçenti unvanını kazandı.

Ömer Tunç Savaşçı, uzun yıllarını PETKİM'e verdi (1970-1994). AR-GE'de mühendis, baş mühendis ve Araştırma Merkezi Müdürü olarak görev yaptı. Emekliliğinin ardından katıldığı TUBİTAK-

Marmara Araştırma Merkezi'nde Kimya Mühendisliği Bölümü Başkanı, Malzeme ve Kimya Teknolojileri Araştırma Enstitüsü Müdür Yardımcısı ve Başuzman araştırmacı olarak görev yaptı.

1981 yılından başlayarak UNIDO'nun uluslararası projelerinde, Proje Genel Koordinatörlüğü, Proje Yürütücülüğü, Türk Delegasyonu Üyeliği ve Başkanlığı, Proje danışmanlığı yaptı. ODTÜ Kimya ve Boğaziçi Kimya Mühendisliği bölümlerinde dersler verdi.

Türk Kimya Derneği ve Türk Polimer Bilim ve Teknolojisi Derneği üyesi olan Ömer Tunç Savaşçı, 1996-2000 yılları arasında 5 kez TÜBİTAK-MAM Başarı ve bir kez Teşvik Ödülü ile Türk Kimya Vakfı ve PAGEV Türk Plastik Sanayicileri Araştırma, Geliştirme ve Eğitim Vakfı'ndan plaketter aldı. PAGEV Yönetmenler Kurulu'nda ikinci başkanlık, PAGEV Plastik Dergisi Yayın Danışma Kurulu'nda da üyelik yaptı.

6 tane patent aldı; 90'ın üzerinde projede çalıştı; 3 kitap yazdı; 25 kadar uluslararası makale yazdı; 30'un üzerinde atıf aldı. Onun yalnızca bizler için büyük bir kayıp değil, aynı zamanda plastik dünyası için de büyük bir kayıp olduğunu anlamak için yaptıklarına ve ardından yazılanlara bakmak yeter.

Onu çok arayacağız.

VAKIF HABERLERİ

2. ÇALIŞAN ÇOCUKLAR FOTOĞRAF YARIŞMASI

Çocukların erken yaşta çalışma yaşamına atılması ve çocukluklarından sıyrılarak sorumluluklar üstlenmeleri, ülkemiz kadar dünyanın da önemli sorunlarından biridir. Vakfımız çok derin toplumsal sorunların aynası olan bu olguyu, tüm boyutları ile ortaya koymaya ve bu konuda müdahale programları geliştirmeye çalışmaktadır. Herşeyden önce yaşlıları okurken parklarda oynarken ve çocukluklarını yaşarken, çalışan çocukların onlar için üretmelerini ve kamu fonlarına katkıda bulunmalarını ve kamu kaynaklarından çok az pay alabilmelerini adaletsizlik olarak görüyoruz. Toplumun çalışan çocuklara bir vefa borcu olduğunu düşünüyoruz. Tüm çalışmalarımız, hem topluma bu borcunu hatırlatmak ve hem de bu borcun nasıl ödenebileceği model çalışmalarla ortaya koymak. Çalışmalarımızla ilgili daha ayrıntılı bilgi web sayfamızdan ve bir çok il-ilçe halk kütüphanesinde bulunan Çalışma Ortamı dergimizden elde edilebilir.

KONU VE AMAÇ

Yarışmanın konusu Çalışan Çocuk Fotoğraflarıdır. Yarışmanın amacı ülkemizin çalışma yaşamında yer alan çocuk emeği olgusunu ön plana alarak, çalışan çocukların tarım ve sanayideki çalışma yaşamlarını belgelemek, arşivlemek; amatör fotoğraf sanatçılarına özendirme ve onlara destek vermektir.

KATILIM

Yarışma, Seçici Kurul dışında tüm amatör ve profesyonel fotoğraf sanatçılarına açıktır. **Daha önce başka yarışmalarda ödül almış veya yayınlanmış eserler yarışmaya kabul edilmeyecektir.** Yarışmamıza katılan herkes bu formdaki bütün şartları kabul etmiş sayılır.

BÖLÜMLER

Yarışma, siyah-beyaz, renkli baskı olmak üzere iki dalda yapılacaktır. Yarışmaya her dalda en çok 5 eserle **katılabilir. Yarışmacının fotoğraflarının yarışmaya kabul edilebilmesi için bir tanesinin mutlaka çalışan kız fotoğrafı olması gerekmektedir.** Başarılı bulunan çalışan kız çocuğu fotoğrafları ayrıca jüri özel ödülü kazanacaktır.

BOYUTLAR

Baskıların kısa kenarı 18 cm'den az, uzun kenarı 40 cm'-den fazla olmamalıdır. Sergilemelerde bütünlük oluşturmak için aynı renk paspartu kullanılacağından dolayı eserlerin paspartusuz olması gerekmektedir.

ESERLERİN İŞARETLENMESİ

Baskıların arka yüzünün sol alt köşesine bir etiketle 6 harf veya rakamdan oluşan bir rumuz, katılım formundaki sıra numarası ve eser adı yazılacaktır. Katılım formu eksiksiz olarak doldurulup bir zarfa konacak ve zarf kapatıldıktan sonra üzerine sadece rumuz yazılacaktır.

Eserler belge niteliği de taşıyacağından hem katılım formuna hem de eser arkasına **mutlaka** çekildiği yer ve tarihi (yıl olarak) belirtilmelidir.

Adres:

FİŞEK ENSTİTÜSÜ ÇALIŞAN ÇOCUKLAR BİLİM VE EYLEM MERKEZİ VAKFI

Selanik Cad. No. 52/4 Kızılay 06650 ANKARA

Tel: (0.312) 419 78 11 Fax: (0.312) 425 28 01

bilgi at fişek nokta org

GERİ GÖNDERME

Yarışmada ödül alan eserlerin yayın hakları Fişek Vakfı'na ait olacaktır. Yarışmada ödül ve sergileme alan eserler sürekli açılan yurtiçi ve yurtdışı sergilemeler ve oluşturulacak albümde yer alacağından Vakıf arşivine girecektir. Diğer Eserler gönderildikleri paketlerle geri gönderilecek, bu sırada postada oluşacak gecikme ve hasardan Vakfımız sorumlu olmayacaktır.

YARIŞMA TAKVİMİ

Son Katılım Tarihi	17 Mart 2004 (Çarşamba)
Değerlendirme Toplantısı	20 Mart 2004 (Cumartesi)
Sonuç Bildirimi	22 Mart 2004 (Pazartesi)
Sergileme	29 Nisan 2004 (Perşembe)

SEÇİCİ KURUL

1. Ozan Sağdıç
2. Sıtkı Fırat
3. Mehmet Aslan Güven
4. Erol Karaca
5. Vakıftan bir temsilci

Ek Bilgi: Değerlendirme toplantısı en az üç jüri üyesinin katılımı ile **20 Mart 2004 tarihinde saat 10.00'da Prof.Dr.Nusret H.Fişek Bilim ve Sanat Ortamında** yapılacaktır.

ÖDÜLLER (Her iki dalda ayrı olmak üzere)

Birinciye.....250.000.000 TL
İkinciye.....150.000.000 TL
Üçüncüye.....100.000.000 TL
Jüri Özel Ödülü.....250.000.000 TL
Mansiyonlar.....Armağan paketi

Son Katılma Tarihi
17 mart 2004

BULMACA
İKİ DAKİKA DÜŞÜN
Tehlikeyi tanıyalım
Boşaltma Vanasının Sökülmesi

Mustafa TAŞYÜREK*
(mustafatasyurek at fisek nokta org nokta tr)

Durum: İşçi reaksiyon tankı altındaki boşaltma vanasını tek başına söküyor. İşçinin bu çalışma sırasında karşılaşılabileceği tehlikeyi tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. Somunu çıkarttığı sırada işçinin eli kayabilir ve vana işçinin bacağına düşebilir.
2. Vanayı tek başına tuttuğu için belini incitebilir.
3. Somun çıkartıldıktan sonra vananın ağırlığından dolayı boynunu incitebilir.
4. İşçi göz seviyesinde çalışmakta olduğu için pas ve diğer birikintiler gözlerine kaçabilir.

Ne yapılmalı?

(Yanıtı 12. sayfada)

* Kim.Müh.;

İş Sağlığı ve İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı;

Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi;

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi